« بوزانتيون »
ارمنيجه يوميه سياسى غزته . صاحب امتياز ومدير مسؤل
بوزانت كچيان
مطبعه واداره خانه سى باب عالى جاده سنده ٣٨ نمرولى
دائرۀ مخصوصه ده در

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Տարեկան 7 մէճտ. վեցամսեայ 3½, եռամսեայ 2։ —Արտասահման 40 ֆր. վեցամսեայ 20, եռամսեայ 10։ Թղթատարի ծախք մեր վրայ, բաց ի Բոսթ Լոքալէ։

ԲՈՒԶԱՆԴԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ — ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ
ԲՈՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
Ի դիմաց Թերթին կ'ստորագրէ մի միայն
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն գրութիւնք

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KETCHIAN
Bab Aali Djaddéssi, No. 38.
CONSTANTINOPLE

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 323 | Կ. ՊՈԼԻՍ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 1897 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 18/30 | 6 ՐԷՃԷՊ 1315. | 18 ԹԷՇՐԻՆԻ ՍԱՆԻ 1313 | Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 323

ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ՎԵՑ (36) զրուշի կանխիկ վճարումով, Բիւզանդիոն երեք ամիս շարունակ (78 թիւ ճիշդ) բաժանորդներու պիտի յանձնուի կանոնաւորապէս, Բերայի և Պոլսոյ ո՛և է կողմը։ [illegible] Պոլսոյ համար, եռամսեայ 36 զրշ. որոշեցինք, լաւ ըլլալով որ շատ ընթերցասէրներ կ'փափաքին բաժանորդ գրուիլ, բայց 6ամսեայ 70 զրշ. կանխիկ չեն ուզեր վճարել, և եռամսեայ 40 զրշ.ն ալ սուղ կ'գտնեն 78 թիւի համար։ Կ'յուսանք որ այս նոր կարգադրութիւն կատարեալ գոհացում կուտայ անոնց։ Իսկ գաւառաց համար, Թղթատարի ծախքին պատճառաւ, անփոփոխ կ'պահենք 40 զրշ.ը։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱՑ ԳԱՆԳԱՏՆԵՐԸ

Աւելի քան վեց ամիսէ ի վեր է որ Նիկոմիդիոյ մեր պատուական թղթակից Ցակոբ էֆ. Սուքիասեան Բիւզանդիոնի մէջ ժամանիչ կ'ընէ Անատոլուի Երկաթուղւոյն վարչութեան այն կողմերն որք բարւոքման կ'կարօտին յօգուտ Տէրութեան և երկրին։ Ընկերութենէն շահուած թերթեր գտնուեցան որք մեր ճշմարտախօս և իրազեկ թղթակցին նկարագրութեանց ստուեր ածել փորձեցին վայրապար։ Բայց Սթամպուլին այս շաբաթ ելլող [illegible] թերթին մէջ Կ. Պոլսէ գրուած երկար թղթակցութիւն մը կայ, որ մեր թղթակցին վեց ամիս առաջ գրածները լիովին հաստատելէ զատ, շատ մը բաներ ալ իր կողմէ կ'աւելցնէ։ Մեր Փոքր Ասիացի և Պոլսեցի վաճառական և երկրագործ դասերուն համար ունեցած գերագոյն կարեւորութեան պատճառաւ, ի մէջ կ'բերենք այս թղթակցութեան գրեթէ ամբողջ թարգմանութիւնը։

«Անատոլուի Երկաթուղւոյն առ մէն մի քիլոմէթր երաշխաւորութեան գումարին յաւելումն Ընկերութեան կողմէ խնդրուած ըլլալն արդէն գրած էինք։ Գերման Ընկերութիւնն իր պահանջումը կ'բացատրէ սապէս. — Անատոլուի Երկաթուղւոյն արտօնութեան այս Ընկերութեան յանձնուելուն առթիւ, ծանուցուած էր Մ. Բաուլայի թէ քիլոմէթրական երաշխաւորութեան գումար ալ պիտի չտրուի ո՛ և է Ընկերութեան, որով Գերման Ընկերութիւնը քիչ մը պակասով ալ շատացած էր։ Բայց յետոյ Մ. Բանզոն Իզմիր-Գասապայի ծրին արտօնութեան առթիւ աւելի մեծ գումար մը ձեռք բերաւ իբրեւ քիլոմէթրական երաշխաւորութիւն։ Գերման նոր դեսպանը պիտի զբաղի այս տնտեսական խնդրով։ Անատոլուի Երկաթուղին մինչեւ իսկ լաւ բանուած ըլլար, դարձեալ տեղի չկար աւելի մեծ գումար մը խնդրելու Օսմ. Կառավարութենէն։ Բայց որովհետեւ ամէն օր գանգատներ կ'լսուին Անատոլուի Երկաթուղւոյն արդի ընթացքին դէմ, աւելի տեղի կայ արտօնութիւնն ետ առնելու, քան երաշխաւորութեան գումարն աւելցնելու։

«Որովհետեւ անգլ. և գերմանական Տուներ Թուրքիոյ մէջ մրցման մտած են, շահեկան է մօտէն քննել Տէտոնեան ձեռնհասութեան այս հրաշակերտն (Անատոլուի Երկաթուղին)։ Այս գիծ մայրաքաղաքը կ'միացնէ Էսկիշէհիրի, Քէօթահիայի, Էնկիւրիի և Գոնեայի ցորենաշատ կեդրոններուն հետ, և եթէ աղէկ կազմակերպուած ըլլայ, կարող է անհաշուելի բարիքներ պատճառել Տէրութեան և ժողովրդեան։ Բարերար կրնայ ըլլալ մանաւանդ Փոքր Ասիոյ հողագործ ժողովրդեան, զի արգասաբեր երկրին մէջ ուսկից կ'անցնի գիծն՝ արմտիքի վաճառականութիւնը կարող է անսահման զարգացման։

«Մինչեւ Էնկիւրի երկարաձգուելն նոք, տարի մը կամ երկու, գործերն աղէկ ընթացան, զի փոխադրելի ապրանքին քանակը չափաւոր էր։ Բայց մասամբ օդին լաւութեան շնորհիւ, մասամբ ալ՝ որովհետեւ ցորենն ու գարին արտածել կարելի կ'ըլլար՝ աւելի շատ հող ցորեն եւ գարի ցանուելուն շնորհիւ, յաջորդաբար երկու տարի հունձքերը խիստ առատ եղան։ Բայց Ընկերութիւնը չկրցաւ և չուզեց փոխադրութեան միջոցներն աւելցնել, թէպէտ (մանաւանդ այս տարւոյ հունձքին) կանխաւ գիտէր թէ նախորդ տարիներէ կրկնապատիկ եւ եռապատիկ աւելի վակոն պիտի խնդրուէր իրմէ։ Հետեւանքը վերջին ծայր ողբալի եղաւ։ Վաճառականք ծանր հատուցումներ վճարել պարտաւորեցան, զի նաւատէրներու հետ իրենց կնքած պայմանագրերուն համեմատ բեռ տալու անկարող եղան, և աւելի գէշ բան մը սա՛ է որ կանխաւ վաճառուած ցորենները որոշեալ ժամանակին մէջ Իզմիթ—Տէրինճէէ եւրոպեան այլ եւ այլ հրապարակներ փոխադրել տալ չկըրցան։ Հետեւաբար, ո՛չ միայն արտածիչները կորուսին իրենց օրինաւոր շահն, և բաց աստի տուգանքներ վճարել պարտաւորեցան՝ շոգենաւային բեռնագրի եւ վաճառման պայմանագրութիւնները գործադրել չկրնալուն համար, այլ եւ յետոյ, երբ Անատոլուի Երկաթուղւոյն Ընկերութիւնը բարեհաճէր փոխադրել իրենց ապրանքներն, ասոնք ըստ մեծի մասին անվաճառելի պիտի ըլլան գներուն անկմամբ, հետեւանքն ըլլալով կրկնակ կորուստ արտածիչին համար։ Ներսերը, բերքերուն դիզուելուն պատճառաւ, գոց տեղ չգտնուելուն, և Էնկիւրիի մօտ կայարան մը 400 վակոնի բեռ ցորեն բոլոր ձմեռ. ամիսը բաց մնաց, հովին ու անձրեւին ենթակայ, որով տնտեսը շատ աւրուեցաւ։ Այս կորուստ ալ արդիւնք է մի միայն կայարանին մէջ տեղ եւ վակոն չգտնուելուն, եւ ներսերը բնիկ փոքրիկ դրամատէրներ մասնաւանդ շատ վնասուեցան, բանդատեալ դադարումովը իրենց գործառնութեան։ Ագարակագործներ եւ գիւղացիներ նմանապէս ծանր կորուստ կրեցին, զի ներքին հրապարակաց մէջ գինները շատ տեղ ինկան՝ երկաթուղիով փոխադրելու յոյսին ցնդելուն պատճառաւ։

«Կ'հասկցուի ուրեմն որ եթէ Անատոլուի Երկաթուղւոյ Ընկերութեան վարչութեան մէջ արմատական փոփոխում մը յառաջ չգայ, ցորենի գործ ընող շատեր պիտի քալուին, եւ ուրիշ շատեր ալ պիտի կործանին։ Ընկերութեան ջատագովներ կրնան ըսել որ եթէ նոր վակոններ գնուին՝ նոր դրամագլուխ ծախսուած պիտի ըլլայ, և նոր ծախք յառաջ պիտի գայ, եւ ի՞նչ պիտի ընէ Ընկերութիւնն երբ հունձքը գէշ ըլլայ։—Բայց եթէ այս փաստ իր տրամաբանական հետեւութեան մղուի, կը նշանակէ թէ Ընկերութիւնը գոհ է իր առեւտրով, եւ այժմ եւ առ յաւէտ Տէրութենէն քիլոմէթրական երաշխաւորութեան գումար գանձել միտքը դրած է։ Բայց միթէ ա՞յս էր Տէրութեան նպատակն, երբ արտօնութիւն և երաշխաւորութեան գումար շնորհեց Ընկերութեան։ Ինչո՞ւ աւելորդ բեռ դրուի Մալիէին վրայ։ Բուն դիտումն երկրին զարգացումը չէ՞ր։ Ճշմարտութիւնն այս է որ քիլոմէթրական գումարը Տէրութենէն ստանալու ապահով ըլլալով, Ընկերութիւնը կ'աշխատի կարելի եղածին չափ քիչ ծախք ընել, առանց բնաւ փոյթ ընելու վաճառականութեան քաջալերումը, կամ ուրիշ ո՛ և է հանրօգուտ նպատակ։ Ի Նիկոմիդիա և Տէրինճէ վակոններն օրերով կ'մնան չպարպուած, որպէս զի Ընկերութիւնը բեռնակրողչէքի ծախքէն խնայէ, եւ ըստ որում վաճառականաց թոյլ չի տրուիր իրենց սեփական բեռնակիրները գործածելու, դարման չկայ սոյն անպատեհութեան։ Ընկերութեան գրեթէ բոլոր մեքենայք կամ վայրաշարժք երկրորդ կարգի են, խիստ քիչ են թուով, եւ միշտ կ'աւրուին։ Ընդամենայն 700 վակոնք միայն կան, ի միասին առնլով վրան բաց վակոններն ալ, ցորեն փոխադրելու համար, և այս՝ երբ հազար քիլոմէթր երկայնութեամբ գծի մը վրայ։ Բովանդակ գիծն այնքան գէշ շինուած է որ՝ անձրեւ քիչ մը աւելի ըլլալուն պէս՝ կամուրջներ և քարափներ կ'քշուին կ'տարուին, և շաբաթներ կ'տեւէ եղած վնասներուն նորոգումը։

«Անատոլուի Երկաթուղին գիշերը չի բանիր, և գրեթէ երկու օր կ'տեւէ Էնկիւրիէ Կ. Պոլիս, ճամբայ մը զոր սովորական կառախումբ մը ութ ժամէն պիտի կտրէր։ Ընկերութեան աղերսագրեր մատուցուեցան, աղաչանքներ, թախանձանքներ եղան բարեփոխելու այս վիճակ, այլ ի զո՜ւր։ Հոգը չէ բնաւ որ հազարներով թոնոլաւ ցորեն երեսի վրայ մնացած կը փտի Փոքր Ասիոյ բլուրներուն վրայ ու ձորերուն մէջ,—ցորեն որ եթէ Կ. Պոլիս բերուէր, ո՛չ միայն մեծ բարիք պիտի պարգեւէր գեղացիներուն, ագարակագործներուն, վաճառականներուն ու արտածողներուն, այլ եւ պիտի նպաստէր ամանցնելու հացին տարապայման սղութիւնն ի Կ. Պոլիս, որ կ'սպառնայ պատուհաս մ'ըլլալ այս ձմեռ ժողովրդեան աղքատ դասերուն։ Ինչպէս պատերազմի ժամանակ զօրաց փոխադրումն, անանկ ալ խաղաղութեան ժամանակ բերքերուն փոխադրումը փութացնելու համար պէտք չէ՞ միթէ որ Ընկերութիւնը պատշաճ թուով վակոն եւ մեքենայ առձեռն ունենայ։ Այս իրաւացի պահանջման վրայ պնդելով, Տէրութիւնն իր շահուն համաձայն վարուած պիտի ըլլայ։ Զի երկաթուղւոյ գծին վրայ երթեւեկներն ո՛րքան աւելնան, Մալիէէն այնքան պակաս վճարել կ'հարկադրուի իբրեւ քիլոմէթրական երաշխաւորութիւն, և ամէն գործի մարդ համոզուած է որ այն ատեն վաճառականութիւնն հսկայաքայլ կ'յառաջդիմէ։ Ներկայ տարւոյս հունձքն անցեալ տարուընէն 50 % աւելի է, եւ առաջիկայ տարին եւս հունձքին առատութիւնը դիւրաւ կրնայ հասնիլ նոյն համեմատութեան։ Ժամանակին ընթացքով, Թուրքիա կրնայ Ռուսիոյ եւ Ռումանիոյ մրցակիցն ըլլալ ցորեն արտադրելու մասին, թո՛ղ իր անժխտելի հանքային հարստութեան զարգացումն եւ շահագործումը։ Ասոր վրայ աւելցուցէք Փոքր Ասիոյ ժողովրդին ապրանք գնելու կարողութեան աճումն, իբրեւ արդիւնք իր բերքերուն արժէք ստանալուն ու հարստանալուն, եւ դիւրաւ կ'հասկցուի թէ ո՛րպիսի փայլուն և բարգաւաճ ապագայ մը վերապահուած է Անատոլուի Երկաթուղւոյն, բաւ է որ պատշաճապէս կազմակերպուած ըլլայ։ Բայց, դժբախտաբար, փոխանակ օգուտ քաղելու այս եզական սքանչելի պատեհութենէ, փոխանակ վաճառականութիւնը քաջալերելու, Ընկերութիւնն յուսահատութիւն կ'պատճառէ իրմէ կախում ունենալու դժբախտութեան մէջ գտնուողներուն, և ամէն լրջամիտ գործատէրերու ծաղրուն առարկայ կ'դառնայ։»

*** Այս դիտողութիւնք աւելի քան վեց ամիս առաջ արդէն հրատարակուած և Ընկերութեան կողմէ պատասխան ընդունած չըլլալով, թէպէտ՝ Տպագրական Օրէնքով [illegible] սահմանուած մէջ ինկած են արդէն, բայց, անգամ մ'եւս ապացուցանելու համար մեր վիճաբանական անկեղծութիւն, պատրաստ ենք Բիւզանդիոնի մէջ հիւրընկալել Ընկերութեան կամ իր ջատագովներուն կողմէ հաղորդուելիք ամէն բացատրութիւն։ Մնաց որ, հանրային կարծիքն այս մասին համոզում գոյացուցած է արդէն, և աւելի աղէկ կ'սեպենք սպասել Տէրութեան տալիք որոշումներուն այս կենսական-տնտեսական խնդրոյ մէջ։

ԱՆԿԱԽ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Ի ՁԱՅՏԱԳՈՎՈՒԹԻՒՆ «ՀՈՐՈՑ»Ի

«Գա՛յ գիշեր յորում ոչ ոք կարէ գործել»։ Այո՛. բայց այդ գիշերը չէ որ կ'մեկնաբանէ ինծի ալ գիրի առնել հարեւանցի մը գիտցած ճշմարտութիւններէս մէկ քանին, որք եթէ բերանացի հարցուէին ինծի՝ չէի անգամ պատասխաներ։ Իմ գիշերս՝ տգնութեան գիշեր մ'է, լուռ, ցաւոտ, ուր ալեկոծեալ մեռութեան մը մէջ, լաւ մտածութիւններուս յոռի մտածութեանցս հետ մարտնչելէն ետեւ, շինուած հոգեբանական սուր վիճակ մը, խիղճ ըսուածը՝ կ'գրգէ իս ալ հոգեկան բաներու վրայ գըրել քիչ մը խստութեամբ։

Խիղճով մտածեցի Բիւզանդիոնի մէջ վերջերս Գ. Հօրոյի գրածներուն եւ իրեն պատասխանողներուն վրայ։ Որովհետեւ ես ալ կամայ ակամայ բաւական բան գիտէի մեր եկեղեցականներուն վրայ, կամայ ակամայ իրաւունք տուի Գ. Հօրոյի(*)։

Ըստ իս Գ. Հօրոյ անժամ բայց ճիշդ կ'խօսի ու կ'գրէ, Բիւզանդիոն ալ ի ժամու բայց միշտ կ'փաստաբանէ, չըսելու համար մենք ալ թէ «կ'չոքչոքըլթէ»։ Գ. Հօրոյ եւ իր աջակիցն ան թերթն ու եկեղեցականները թող վստահ ըլլան որ հակաղերական մը չեմ. մանաւանդ մեր եկեղեցացեալ ազգին մէջ հակակղերական ըլլալն ալ քիչ մը վտանգաւոր թեկնածութիւն մը կ'սեպեմ։ Անձնապէս ալ խօսելով՝ կեանքիս մէջ եկեղեցականներն ամէնէն շատ սիրած եմ, վասն զի եկեղեցիին մէջ լալած եմ տխեղծերքին ամէնէն մեծ անունը։ Ուստի՝ մանաւանդ եկեղեցական ընկերոջս չկասկածիր թէ կուսակից ոգիով կ'գրեմ։ Մենք շատ փայփայեր բաներ կարդացինք Արմաշեան երիտասարդ վարդապետներուն վրայ, որք իրենց Մեծին Պատրիարքութեան բերումով օրուան մարդիկն եղան շուտ մը։ Կը ճանչնայինք իրենք, եւ այդ լուրերը մեր վրայ սովորականէն տարբեր ներգործութիւն մ'ունենալու էին անշուշտ. բայց անոնցմէ երկուքին խոշոր արտաղութիւնները, զորս կը հրապարակէ Գ. Հօրոյ, մեզ համար որչափ նոր նոյնչափ ալ ընդոստուցիչ էին հասարակութեան համար։ Քիչ մը համարձակ կ'ոտնուն կոր, բայց պատճառն իրենց երիտասարդութենէն աւելի՝ իրենց առած [illegible] կրթութիւնը, մանաւանդ իրենց մասին յաճախ յեղյեղուած գովեստներն են։ Ազգին մէջ դասական ուսում առած վարդապետներու սով կար. իրենցմով քիչ մը աւելի աչքի զարնուած այդ սովը, որով բնական բան մը պիտի ըլլար անոնցմէ մէկ քանիին ուռելը մանաւանդ արդի պարագաներուն, ինչպէս ոչ Արմաշեան վարդապետներուն սրտնումը, օրագրութիւնն ալ հաւանաբար ամբողջ եկեղեցականութիւնը շահելու տեղ (որ կարեւոր էր այժմու վիճակին), ընդհակառակն հեճուկ պէս բաներ ըրաւ։ Ըստ իս այս է Գ. Հօրոյի Անկախ Կարծիքներուն և իրեն տրուած պատասխաններուն բուն պատճառը։ Երանի՛ թէ Բիւզանդիոն արիանար իմ այս «Անկախ Կարծիքն» ալ հրատարակել(**)։

Բայց երիտասարդ վարդապետները մեկդի։ Անոնք միշտ բան մը աւելի կ'արժեն այն տարէց և այլավան վարդապետներուն քով, որոնց միակ նշանաբանն եղած է «կեցցէ անձն իմ և օրհնեցէ զքեզ», ինչպէս իրենք ալ կ'ըսեն համարձակ։ Իւրաքթի արքայավայել անձնաւորութիւնը քրիստոնէութեան մարդավայել այլասերութեան ալ որչա՛փ կ'պատշաճի։

Գ. Հօրոյի քահանայ-առաջնորդութեան խորհուրդը խիստ լաւ է (*). քահանան իրապէս աւելի լուրջ, աւելի զգօն ու աւելի փորձառու ու փորձութենէ հեռու կրնայ կառավարել քան վարդապետը կամ՝ ըսենք՝ կուսակրօն ըսուածը։ Կուսակրօն. մէկ դարն հազիւ միակ կուսակրօն մը կրնայ երկնել։ Բայց ես ուրիշ բան ունէի ըսել։

Եկեղեցական ընդհանուր և խիստ կանոն է որ մարմնական ակներեւ պակասութիւն ունեցողը քահանայ կամ կրօնաւոր չձեռնադրուի։ Կաղ, կոյր, կարճ, անորդի, անհարազատ մարդ չի կրնար ձեռնադրուիլ։ Հայրապետներն՝ որ գիտուն օրէնսդիրներ ալ էին՝ իմաստութեամբ սահմանած են զայս։ Պակասաւորը միշտ նախանձոտ ու չարագոյժ կ'ըլլայ՝ հանդէպ կատարեալ մարդկութեան. բնական օրէնք է այս, զոր հին օրէնքն ալ խստիւ կ'նշանակէ։

Ես իմ գիտցածներէս ըսեմ. շատ մօտէն կ'ճանչնամ անորդի քահանայ մը, որ չգիտեմ ինչ բարեպատեհութեամբ ձեռնադրութիւն մը շորթած է ու կ'քահանայագործէ տարիներէ ի վեր. ամուսնացած ալ է։ Ընտանիքի մը բովանդակ թշուառութեան պատճառ եղած է մասամբ, իրեն խղճէն վեր շատ գործերու ձեռնարկած, եւ ազատ հեղինակութիւն մը ձեռք ձգած ու դեռ ինչե՜ր... կ'ճանչնամ կաղ քահանայ մը, որ քանիցս դատապարտուած է եկեղեցականութեան կողմէն ու դարձեալ կ'շարունակէ իր շահատակութիւնները։ Օղիին առջեւ փակեղ կ'նետէ կ'ըսեն, ճարպիկ առեւտուրներ կ'կատարէ, [illegible] մարդ, ինչպէս կ'ըսեն։ Փառք երկնից, կոյրի չեմ պատահած. բայց կարճուկները միշտ կան, թէ քահանայ թէ վարդապետ, եւ պզտիկ պատուհասներ եղած են։ (**) Ժողովուրդին ընտիր ու ազնիւ մասն եկեղեցականութեան չի փափագիր, եւ կարօտութիւնն ու կարգ մը ընդելուզեալ ձեւերն ու իրար առաջ քշելն է որ եկեղեցական կ'պատրաստէ։ Ասոնք Եկեղեցիին ու ժողովուրդին համար մեծ վէրքեր, նուիրագործեալ ապօրինութիւններ են, որոնք երբեք չեն ալ [illegible] ըստ Դաւթի կամ Գ. Հօրոյի. կ'գործեն, կ'ճարակին ու կ'պատրաստեն իրենց նմանները։ Արդի Ս. Պատրիարքը կրնայ իր նախաձեռնութեամբն այսպիսիներուն դասը տալ ու ապագային համար առաջքն առնուլ։ Արմաշի վանքը շատ պականներ ունի դեռ, եւ ինչ որ ալ ըլլայ, չի կրնար տալ Ազգին օրինաւոր քահանայացուներ, քանի որ իր վարիչ մարմինն էապէս կուսակրօնական է, ու վարդապետ ձուլելու ջերմագին եռանդ մը կ'մշտնջենաւորէ հոն։ Ինչո՞ւ ցարդ շնորհքով քահանայ մը չելաւ այն վանքէն։ Աշխարհի փորձ քահանաներ հասցնելէ աւելի բարի ու եկեղեցավայել գործ չկայ, զայս ո՛րչափ փաստաբանենք՝ քիչ է։ Հերի՛ք որչափ ունինք ամուլ եկեղեցական։ Քահանայ հասցնենք։ Երբեք չարժեր մը չէ եղած քահանայացուի Վանք մը հաստատելու, ուրկէ կարենային ելնել պատուական և շինիչ առաջնորդներ։ Եւ նոյն ատեն կուսակրօնութեան կեղծ մարմաջը կը մարի կ'իյնայ ինքնին, կ'մարին կ'իյնան նաեւ կարգ մը աւերիչ, կործանիչ ախտեր, որ պաշտօնական մեծութեան քողին տակ եւ ետ կը զայրանան ու կ'զօրանան խեղճ Ազգին մէջ, փառասիրութիւնն՝ անձնական [illegible], ընտանիքներն եկեղեցականներէն խորշելու կասկածելու պատճառ մը չեն ունենար, կ'աւելնայ շնորհքն եւ փոխադարձ վստահութիւնն, և [illegible] կուտայ կեղծիքն, այն Մեծ Սատանան որ Դժոխք կ'շինէ։

Թ. Գ. Մ.

(*).— Առուն մը որուն տակ կ'օգտուի ծանօթ բանաստեղծ եւ քաջ գրագէտ մը։ (Ծ. ԽՄԲ.)

(**) Ինչո՞ւ չէ։ Աչխոյժներուն ի՞նչ կայ հոգ։ Բաւական է որ գրուածն աղէկ ըլլայ, լուրջ, կոկիկ։ Պայման չէ որ գրողը ճիշդ մեզ պէս մտածէ։ Վերջնական դատաւորներն ժողովուրդն է, ընթերցասէր, լրագիր կարդացող ժողովուրդը։ (Ծ. ԽՄԲ.)

(*). — Եւ մանաւանդ բոլորովին նոր գաղափար մ'ալ չէ, ինչպէս կը յիշեն գո՛նէ Բիւզանդիոնի ընթերցողները։ (Ծ. ԽՄԲ.)

(**) —Այս դիտողութեան մէջ ո՞ւր է ազատամտութիւն։ Կարճուկ մարդ մը չի՞ կրնար օգտակար ըլլալ Եկեղեցիին։ Ի՞նչ ողորմելի նախապաշարում։ Կարճուկ ըլլալնո՞ւն համար պատուհասներ եղած են, ո՛վ Տիար Մըր...։ Ի՞նչ «երկայն պոչլուտներ» կան Ազգին, Եկեղեցիին և . . . Հիւանդանոցին ծառայութեան մէջ որ . . . (Ծ. ԽՄԲ.)

ԱՆԽԻՂՃ «ՋԵՐՄԵՌԱՆԴ»Ը

ԳԱՒԱՌԱՑԻՆ ԿԵԱՆՔԷ ՔԱՂՈՒԱԾ

ՎԱՆ, 23 Հոկտ. 97.

Դ.

Այս խօսքին վրայ Խնամի Մարտոն կրակ կտրած և առանց Մկօի զգուշացուցիչ ակնարկութեանց մտիկ ընելու, կ'պոռայ թուրքերէնով, զոր իր մայրենի լեզուէն աւելի կրնայ արտաբերել և կ'ըսէ «Պէ նէ՛յ հէրի՛ֆ պաշըմը դընլէ կէօրսունլ տէ, պէնի քէլլէ [illegible] մի գան էյմոքու։ Հէր նէ [illegible] քեօյի իմ սէ. [illegible] Պէնի [illegible] վէ դէն, պանայ մէջհուլ Տէլի Մարտօ տէրլէ. [illegible] Պէյօղլուտայ [illegible] պէր [illegible]»։

—Է՛հ, խերի՛ք, զաւզակ, լեզուդ քեզի քաշէ, քո փաթըրթիէն վախցող չկայ, ըսաւ Հաճի Շահպազ, և Նորէն իր պարտապանն հրմշտկելով ոստիկանին յանձնեց։ Մկօն այժմ երկու սուրի մէջ էր, այսինքն կամ պէտք առնելու էր բանտարկուիլ կամ մուրհակը փոխել, որ նոյնչափ սեւցի պիտի նստէր վրան, պարտքին գումարն աւելնալով։ Իբրեւ վերջին փորձ մը, Նորէն ինքզինք մտերկանէն աղաչեց և Հաճի Շահպազի ոտքն ինկաւ ըսելով. «Աղա՛, ի սէր Քրիստոսին ըրէ, ձիդ բանաստուն (բանտ) դնել մի տար, ես էն տեղ կ'պաւեմ (արտասպատառ լինել), քո ոտքերու խողն ու մտերն ըլնիմ, քանի մ'օր էլ ժամանակ տուր, քար ճար անիմ տամ։ Թէ չի տամ իմ ժուռկուճոփ (տարաժամ մեռած) կըտրճանները բըզուն բերանն ըլնի»։ Խեղճ շինականն զայս ըսելով էլ չկրցաւ դիմանալ, այլ խեղճ [illegible] շուկայի սալայատակին վրայ փռուեցաւ արտասուաց հեղեղներ իջեցնելով աչքերէն։ Բայց անոր արտասուքով փոխանակ Հաճի Շահպազի բարկութեան հուրը մարելու, յունական կրակի պէս աւելի բորբոքեցաւ։ Ուստի գոչեց կատաղութեամբ «Շինական շուն, անզգամ կենդան պէս լաւ մինակ գիտես խա՛մ, իմ տէսած լոյս, իմ խամբուրած դէրէզման վկայ կենան, թէ ես քեզի թող տամ մինչեւ որ իմ գործ չյուկես։»

Խնամի Մարտոն, որ ի տես այս հրէշին կարծես թէ իր գինովցը [illegible] չին անհետացած էր, գլուխը տարուբերելով կ'ըսէ «էֆէնտիմ, խրատմանքիդ աղա քէֆ նայլ կ'ուզէ [illegible] բրէ. ես էդ մարդու էսայն քէֆիլ կ'ըլնամ կոր, բիր տէ՛. սէնէթ փոխէ»։ Հաճի Շահպազի սպասածն էլ արդէն այս էր, որպէս զի մուրհակը փոխուելով իր պահանջը կրկիկ գումար մը դառնար, և վերջ կարողանար իր պարտապանին կալուածներէն մաս մը կորզել պարտքին դիմաց. որովհետեւ լաւ գիտէր [illegible] գումարն որչափ որ աւելնալու էր, գեղացին աւելի կ'անկարողանար վճարել։ Ուստի տիրացու մը կ'գտնէ և մուրհակը գրել կուտայ անոր։

Տիրացու Բարդոն որ ժամանակ

Գրոց Բրոցի հազուագիւտ «գիտութիւններէն էր, ու կնիկները խաբելու չափ ալ վեցհազարեակէն տեղեկութիւն ունէր, հազար ու մէկ մրմունքներով ու նազանքներով կուգայ եւ մէջտեղ ծունկ չոքելով՝ կ՚հանէ մէջքէն երկար «տիվիթ»ն և փետուր գրիչով հետեւեալ մուրհակը կ՚գրէ Հաճի Շահպազի հրահանգին համեմատ, զոր, իբրեւ այն ատենի գրական ոճի նմոյշ մը, աւելորդ չեմ համարիր յարգոյ ընթերցողներուս ներկայացնելու:

«—Մուրհակ է—է Բուէն չնորհաց 18.. յունիս 3. Մենաւոր 7 մէճիտ սիմ ախչայ և քըկրս չափ ցորեան:

«Պատճառ գրոյս այս է որ ես՝ Ֆ. գիւղացի Կիրակոսու լաճ Մկօս՝ վերոյ եդեալ եօթ մէճիտ և երկու չափ մաքուր ցորեան վեր առի և տալիք եմ խօջայ Ախիջանի որդի ազնուազարգարմատ մահտեսի Շահպազ աղային, Թարվէզս մինչեւ կալոցին վատայով: Այնու պայմանաւ որ ի լրանալ վատային վճարեմ Աստուծով, և ցորեանն ալ իմ եզնով բերեմ տուն Թէսլիմ առնեմ և ազատեմ զայս մուրհակս: Եթէ, Տէր Մի՛ արասցէ, բուն վատային ոչ կարողանամ վճարել, հէր ինչ կասար որ անցանէ, տաս զուրուշին երկու զուրուշ չախք տալու եմ առանց վեր գալ ընելու: —Վկայք—

«Այս մուրհակս մօտ ինձ կապուլ է: (Ֆներքի կամ ստորագրութեան տեղ պարտապանի մելանոտած մատին նըշանը):

«Վկայ Բանիս Աստուած է.
«Ես Ն. Շահամիրս վկայ եմ:
«Ես Ն. Աղանիկս վկայ եմ:
«Ես Ցիսուսի ծառայ Բարդուս վկայ եմ Աստուծով, որ գրեցի զայս մուրհակս:
«Ես Խ. գիւղացի Մուքօի լաճ Մարտոս Քոտային երաշխաւոր եմ: (Նոյն մատնահար՝ կնիքի տեղ:)
«Աստուած ամօթով չառնէ, ամէն:»

Աքդ Հաճի Շահպազի վաչխառական հմտութիւնն հասկցնելու համար, այս մուրհակի պատմութիւնն ընեմ: Սա նախորդ յունուարին միայն հինգ մէճիտ տուած էր Մկօին՝ վեց ամսուան համար իբրեւ տոկոս վրան դնելով մէկ չափ ցորեն, որ այն ատեն քասասուն դահեկանի կ՚ծախուէր: Բայց որովհետեւ նոյն ամառն եղիններու աւազակախումբ մը Մկօի դուարն ու ոչխարներն յափշտակած եւ երկու հասուն զաւակները սպանած էր, այն պատճառաւ խեղճ Մկօն անկարող եղաւ իր պարտքը վճարել ըստ պայմանաժամուն որ վեց ամիս անցած էր: Ահա Հաճի Շահպազ այս տխուր արկածէն օգուտ քաղելով՝ յիշեալ մէկ չափ ցորենն ալ դրամի կ՚վերածէ եւ մայր գումարին վրայ կ՚բարդէ եօթն մէճիտիէ ընելով: Ետեւոյ այն եօթն մէճիտիէին վրայ իբրեւ տոկոս երկու չափ ալ ցորեն կ՚դնէ, որուն չափն այն ատեն երեսուն դահեկան արժելով՝ ահա երեք մէճիտ եւս վրայ կուգայ որով մեր խղճամիտ Հաճի աղան հարիւր առ հարիւր տոկոս առած կ՚լինի այսչափ ատենի մէջ. ԳԱԳԻԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ. — Մալիւմադի մէջ կ՚կարդանք.—«Հաշտութեան վերջնական յանձնաժողովը քննեց ու կարգադրեց բանակցութեան առարկայ եղած բոլոր խնդիրները: Հելլէն պատուիրակներն Աթէնքէ հրահանգի կը սպասեն անհատական հատուցմանց խնդրոյն համար: Այս հրահանգ ժամանածին պէս, դաշնագիրը պիտի ըստորագրուի: Ասոր հակառակ շրջած զրոյցներ բացարձակապէս անհիմն են:»

—Նախաճաշուիղներու այն յօդուածն, որ կ՚վերաբերի երկու կողման առեւտրական և նաւային փոխադարձ յարաբերութեանց վերահաստատման, կը տրամադրէ նաև որ երկու կողմերն իրենց կ՚վերապահեն յառաջիկային առեւտրական ու նաւային պայմանագրութեան մը կնքումը: Արդ, պատուիրակները կ՚բանակցին վերջնական աւարտման մէջ ա՛յնպիսի ձեւ մը տալ այս յօդուածին որ պայմանագրութեան կնքման միջոցին հակառակութիւն չըլլայ:

—Հելլէն պատուիրակներն Աթէնքէ սպասուած հրահանգն ստացած ըլլալով, բանակցութիւնք երեկ կատարուեցան Թարիճիյէի մէջ եւ տեւեցին մինչեւ ուշ ժամանակ: Բանակցութեանց առարկայ եղաւ 11րդ յօդուածը: Առեւտրական ու նաւագնացութեան մասին համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով, յուսալի է որ վերջնական դաշնագիրն այսօր ստորագրուի:

—ՏՐ. օրն օսմ. պատուիրակաց առանձին գումարման ներկայ գտնուեցաւ նաև Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդական Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան:

—Հելլէն պատուիրակները խնդրեր են օսմ. պատուիրակ Թէվֆիք փաշայէ որ Բրէվէզա-յի ծովածոցը գտնուող հելլէն մարտանաւերու արտօնուի նեղուցէն դուրս ելնելու: Թէվֆիք փաշա պատասխանեց թէ տակաւին այդ մասին հրահանգ ստացած չէ, հետեւաբար պէտք է սպասեն:

—Օսմ. և հելլէն պատուիրակաց միջեւ համաձայնութիւն գոյացաւ, որպէս զի Յունաստանէ հասած ապրանքները Քարտիցայի և Դրիխալայի մէջ մաքսատուրքի ենթակայ ըլլան:

ԱԹԷՆՔԷ կ՚գրեն Նոյեմ. 7/19 թըւով թէ Հակակչռի Յանձնաժողովոյ անդամք որոշած են իրենց խորհրդակցութիւնները բոլորովին գաղտնի պահել: Մէջլէրնին անհամաձայնութիւն ծագած ըլլալու լուրերն անհիմն են: Պատուիրակները կատարելապէս միաձայն են՝ իրենց սա հելլէն կառավարութիւնն ուղղած զեկոյցներուն համար: Ցոյժ գոհ են բոլոր պատուիրակաց հաշտարար ոգւոյն համար: Յուսալի է որ յանձնաժողովոյ աշխատութիւնք տեւական գործ մը յառաջ բերէ: Այդ աշխատութեան հիմն է ելմտական նախարար Մ. Ստրէյդի պատրաստած ծրագիրն որ Աթէնքի դահլիճին առաջարկութիւնները կը պարունակէ ի մասին հակակշռի օրինաց: Օտար պատուիրակներն այս առաջարկութեանց պատասխանելէ առաջ ուզած են նախ ճշտիւ գիտնալ Յունաստանի հասոյթները: Անդամոց իւրաքանչիւրն, ինչպէս ծանուցուեցաւ, կ՚ուսումնասիրէ հասոյթներէ մին և հաւաքաբար միանգամայն կ՚վիճաբանին Մ. Ստրէյդի ծրագրոյն վրայ:

—Աթէնքի լրագիրք կ՚ըսեն թէ Երեսփ. Ժողովը անպատճառ պիտի գումարուի Դեկտ. 3/15ին:

—Թեսալիոյ Ալյիա գիւղախումբին տեսուչն անցեալ օր 2 զինուորաց հետ ուրիշ գիւղ մը երթալուն, դարանակալ աւազակներ կրակ ըրեր են վրան. զինուորներէ մին սպաննուեր է:

—Աթէնքի լրագիրք կ՚ըսեն թէ սահմանագլխոյ գծման յանձնաժողովը այս շաբթու պիտի աւարտէ իր պաշտօնը:

—Ելմտական նախարար Մ. Ստրէյդ այս շաբթու հակակշռի յանձնաժողովոյ օտար անդամոց պիտի ներկայացնէ հակակշռի օրինագիծը: Մեծ Տէրութեանց ներկայացուցիչք իրենց դիտողութիւնները պիտի ընեն, յետոյ օրինագիծը պիտի ներկայացնեն Երեսփ. Ժողովին: Կ՚ըսուի թէ նախապէս Թագաւորին պիտի մատուցուի:

—Կոստանդինոս իշխանի տեղեկագիրն՝ ի մասին պատերազմի դէպքերուն, աւարտելով յանձնուեցաւ պատերազմական նախարարին, որ զինուորական յանձնաժողովի մը պիտի յանձնէ: Իշխանն՝ ռազմագիտական տեսակէտով՝ բացատրած ու քննադատած է զինուորաց ընթացքն ու շարժումները:

—Կոստանդիանոս իշխանի կինը՝ Սոֆիա իշխանուհին՝ ՆՏ. Աթէնք ժամաներ եւ այցելութիւն տուեր է Գերմանիոյ դեսպանին:

—Աթէնքի երեսփոխանը մեռած ըլլալով, ընտրելեաց մէջ կայ նաև պատերազմական նախարար զօր. Սմոլենիցի անունը:

—Կ՚ըսուի թէ Մ. Զաիմիս արքայական հրամանագիր մը ունի լուծելու Երեսփ. Ժողովը, եթէ հակառակի կառավարութեան որոշմանց:

—Ծովակալ Քանարիս հրաժարած ըլլալով, հրաժարականը մատուցուեցաւ Թագաւորին:

ԻՏԱԼԵԱՆ Լէբանթօ [?] և Քաբրերա [?] մարտանաւերն որք Գանտիա կ՚գըտնուէին, Իտալիա կանչուեցան:

ՕՍՄ. ՀԻՒՊԱՏՈՍՔ. — Շիրազի և Բաղդատի օսմ. հիւպատոսք իրենց պաշտօնատեղիները ժամանեցին:

ԿՐԵՏԷ. — Կ. Պոլսէ կ՚հեռագրեն եւրոպական լրագրաց թէ Մեծ Տէրութեանց դեսպանք կ՚զբաղին կրետական խնդրով: Ինչպէս ծանուցինք, դեսպանք մէկ երկու անգամ արդէն գումարեցան աւստրեան դեսպանատան մէջ: Գնդ. Շէֆէրի անուանումը միաձայնութեամբ մէկ կողմ թողուեր է: Դեսպանք անձի որոշում տուած չեն, բայց կ՚խորհին այնպիսի մէկն ընտրել որ նշանակելի դիրք մը ունենայ և առժամեայ անուանումը կարելի ըլլայ վերջնականի վերածել՝ կանոնագրութեանց պատրաստուելէն յետոյ: Ինչպէս ծանուցուեցաւ, Ռուսիա Օրթոտոքսի մը անուանումը կ՚ուզէ: Այժմ Հունգարացի Օրթոտոքս ընտրելիի մը վրայ ալ կ՚խօսուի:

—Պաշտօնապէս կ՚հերքուի Տէյլի Նիւզի այն լուր թէ, կ՚ըսէ Մալիւմադ, կրետական խնդրոյն կարգադրութեան համար օսմ. կառավարութեան տուած ծանուցագիրը գէշ տպաւորութիւն ըրած ըլլայ Իտալիոյ մէջ:

—Հանեայէ կ՚հեռագրեն Նոյեմ. 25 թուով թէ Ֆրանս. զինուորք Բէրոբոլի գտնուելնուն համար, Քրիստոնէից կ՚արտօնուի իրենց տուները դառնալ: Ճեմատ փաշա պէտք ցոյց տուեր է որ միջազգային զինուորք Վարի-Բէգրա ալ երթան:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՐԷՅՖԻՒՍԻ ԳՈՐԾԸ.—Սուար լրագիրը կ՚պատմէ թէ Մ. Կիէյս՝ Ֆրանսայի գաղթային նախարար եղած ատեն, օր մը իմաց տրուեցաւ իրեն թէ ջանքեր կ՚ըլլան զՏրէյֆիւսը փախցնելու Սատանայի կղզիէն, ուր աքսորուած է: Նախարարն անմիջապէս հեռագրեց Կայէնայի կառավարչին զգուշութիւնները կրկնապատկել, եւ յետոյ նամակով մ՚ալ աւելի մանրամասն պատուէրներ տուաւ: Կայէնայի կառավարիչը նամակին պատասխանելով ըսաւ թէ «ձեռքն հասած չէ հեռագիրը»: Մ. Կիէյս քննութիւն մը բացաւ բայց չկրցաւ հասկցուիլ թէ ինչպէ՞ս և ո՞ւր «թռցուեցաւ» իր հեռագիրը: Ստուգուած է միայն թէ Ֆրանսայէն դուրս ելած է, և սահմանագլուխէն դուրս կորսուած:

—Զօր. Մէրսիէ որ Տրէյֆիւսի դատապարտութեան պահուն պատերազմական նախարար էր, կ՚պնդէ թէ անփրդուելի է իր համոզումը Տրէյֆիւսի յանցաւորութեան մասին: Նախարարք կ՚զգուշանան ո և է կարծիք յայտնելէ, միայն փափաք կ՚յայտնեն որ շուտով գործուի և լոյս սփռուի այս խնդրոյն վրայ:

—Ալկէմայնէ Զայդունկ բացարձակապէս կ՚հերքէ այն լուրը թէ Վիլհէլմ Բ. մասնաւոր նամակաւ մը ձեռնարկներ ըրած ըլլայ ի նպաստ Տրէյֆիւսի, զինուորական ատեանին վճիռ տալէն առաջ:

—Ֆիկարօ կ՚ծանուցանէ թէ զօր. Բէլլիէօ ՇԲ. օր ձեռք անցուց կոմս Էսդէրհազիի կողմէ գրուած այպնեցուցիչ նամակներ, որուն մէջ այս վերջինը բուռն յարձակումներ և նախատինքներ կ՚ընէ Ֆրանս. բանակին պետութեան դէմ: Զօր.ն այս նամակներու վաւերականութիւնն ստուգելու վրայ է: Բնութիւնք աւարտելէ վերջ, կատարեալ անկողմնակալութեամբ զօր.ն ամէն միջոց ձեռք պիտի առնէ գոհացում տալու բանակին պատուոյն, և արդարութեան ու ճշմարտութեան պահանջմանց:

—Հեռագիրք կ՚ծանուցանեն թէ ԳՇ. (այսօր) հարցապնդում մը պիտի ըլլայ Երեսփ. Ժողովոյ մէջ:

—Ֆիկարօ կ՚ըսէ թէ Մ. Շէօրէ Քէսդնէ իր տեղեկագրին մէջ հրամատար Էսդէրհազիի վրայ միայն խօսած է. հետեւաբար անհիմն են այս խնդրոյն մէջ Ֆրանս. բանակին այս կամ այն սպային վրայ ձգել ուզուած կասկածները: Խնդիրը սահմանափակուած է ընդ մէջ հրիրապետ Տրէյֆիւսի եւ հազարապետ Էսդէրհազիի:

—Թէեւ դանիակ դատուած էր Տրէյֆիւս, բայց լրագիրք ոմանք անուղղակի կերպով տեղեկութիւններ հրատարակած էին թէ Տրէյֆիւսի դատապարտութիւնը պատճառող հըրաչակաւոր գրութիւնը՝ Բարիզի գերման դեսպանատան զինուորական կցորդ գնդ. Շվարցքօբէնի թուղթերուն մէջէն գտնուած ըլլայ: Գնդապետը բողոքեր է այս ամբաստանութեան դէմ, և Էքօ տը Բարի կ՚ըսէ թէ «իրաւունք ունի, որովհետեւ Տրէյֆիւսի գրութիւնը գնողին կողմէ դուրսէն Բարիզ ղրկուած էր. հետը կային պաշտօնագրեր և պահարան մը, Ուրո՞ւ քով կը գտնուի այդ պահարան, ո՞ւրկէ թըղթատուն ձգուեցաւ մէջը գտնուած պաշտօնագրոց հետ մէկտեղ: Այս գաղտնիքն ուզուած ատեն երեւան պիտի ելնէ:» Այս գրութեան որո՞ւ կողմէ ֆրանսական կառավարութեան յանձնուած ըլլալու խնդիրն ամէնէն աւելի կ՚զբաղեցնէ զԶօր. Բէլլիէօ: Վաճառականական հաշուեցուցակի մը նման գրուած այդ գրութեան հետ գտնուող պաշտօնագրերը Ֆրանս. կառավարութեան յանձնուած չըլլալով, զօրավարը կ՚մտածէ Բարիզի զանազան դեսպանատուներէն ստուգել թէ արդեօք անոնցմէ մին ծանուցուած թուականին ստացա՞ծ է այդ պաշտօնագրերը:

—Գերման գրագէտ Նորման Շուման կ՚հաւաստէ թէ, կ՚ըսէ Վիեննական Ալկէմայնէ Զայթունկ, հրապարակագիր գերմանացի Ռիխարտ Կրոթ՝ որուն անունը շատ յիշուեցաւ վերջերս Դառուզի հաշուակալ դատին առթիւ, միեւնոյն ժամանակ թէ՝ Գերմանիոյ և թէ Ֆրանսայի հաշուոյն լրտեսութիւն կ՚ընէր, և այս կերպով կ՚խաբէր երկու կառավարութիւններն ալ: «Ինքն է որ, կ՚ըսէ Նորման Շուման, Ֆրանսական կառավարութեան յանձնեց այն հաշւեգրութիւնն որ ամենէն աւելի պատճառ եղաւ Տրէյֆիւսի դատապարտուելուն»: Մ. Ռիխարտ Կրոթ որ Բարիզ կ՚գտնուի այս պահուս, կը հերքէ գերման գրագէտին ամբաստանութիւնն, ըսելով թէ այս զրպարտութիւն արդիւնք է իրե՛ց երկուքին մէջ ծագած գժտութեան մը, և թէ ինք բնաւ յարաբերութիւն ունեցած չէ Ֆրանս. կառավարութեան հետ:

—Հեռագիրը ծանոյց արդէն թէ խուզարկութեան եւ բան մը չգտնուեցաւ գնդ. Բիքարի տունէն: Այս խուզարկութեան պատճառներէն մին եղած է «Հայրենասէր մը» ստորագրութեամբ նամակ մը, պատերազմական նախարարին ուղղուած, որուն մէջ ըսուած էր թէ գնդ.ին տան մէջ շատ բաներ պիտի գտնուին Տրէյֆիւսի խնդրոյն վրայ: Խուզարկութենէն որ բաւական ժամանակ տեւեց, կարեւոր բան մը չգտնուեցաւ. մէկ երկու նամակներ միայն հետը տարաւ խուզարկող պաշտօնեան, բայց հոնկէ մեկնելու պահուն ներկաներէն մին լսեր է անոր սապէս ըսելը. «Ինչ որ գըտանք, մինչեւ հիմա մեր գիտցածը միայն կ՚հաստատէ:»

—Միեւնոյն տան մէջ քանի տարիէ ի վեր կ՚բնակի եղեր բարձրահասակ, գեղեցիկ կին մը որ երկար ատեն ջանացեր է յարաբերութիւն հաստատել գնդ. Բիքարի հետ, բայց չէ յաջողեր: Այդ կին շատ կ՚նմանի եղեր «քողարկեալ կնոջ» որուն վրայ խօսած ենք ասկէ առաջ. դրամապանակը միշտ լեցուն է եղեր ու բոլոր դրացիներուն կասկածն հրաւիրած իր վրայ: Անծանօթ մարդիկ յաճախ այցելութեան կուգային իրեն: օրին մէկն ալ աներեւոյթ եղաւ ոչ նուազ զարմանք պատճառելով:

ՄՐ. ՉԷՄԲԸՐԼԷՆԻ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ.— Անգլիոյ գաղթային նախարարը ԴՇ. իրիկուն ի Պիրմինկէմ սա բանախօսութիւնն արտասանեց.—«Գիտէք թէ խորհրդարանական յառաջիկայ նստաշրջանին Թագուհւոյն կառավարութիւնը պիտի զբաղի զինուորական բարենորոգումներով: Անգլ. բանակը պէտք է շատ զօրաւոր ըլլայ ամէն պատահականութեանց դէմ դնելու: Աշխարհիս ամէնէն զօրաւոր նաւատորմն իսկ չի կրնար աղէտ մը առաջքն առնուլ, եթէ զինուորական ոյժի մը օժանդակութիւնը չվայելէ: Զինուորագրութեան եղանակը փոխելու խընդիր չկայ. կառավարութիւնը կ՚յուսայ պէտք եղածին չափ մարդ գտնել՝ պարզ զինուորութեան վիճակը բարւոքելով: Ասկից զատ կառավարութիւնը կ՚առաջարկէ նոյն նստաշրջանին մէջ՝ Անգլիոյ եւ Սկովտիոյ նման կատարեալ, ժողովրդական ու երեսփոխանական տեղական կառավարութիւն մը տալ Իրլանտայի:» Դիտել կը տրուի թէ Մր. Չէմպըրլէյն զգուշացած է արտաքին քաղաքականութեան վրայ խօսելէ:

ԱՆԳԼԻՈՑ լրագիրք ԴՇ. սա կէսպաշտօնական զեկոյցն հրատարակեցին.— «Ստոյգ չէ իրիկուան լրագրաց այն լուր թէ Թագուհւոյն կառավարութիւնն սպառնացած ըլլայ Ճէրսի, Կէրնըսի եւ այլն կղզիները թողուլ, եթէ տեղական պահապան զինուորք չհամակերպին պատերազմական պաշտօնատան պատուէրներուն: Գալով նոյն ենթադրութեան, թէ Նորմանտեան այդ կղզիք Ֆրանսայի կ՚թողուին, կառավարութիւնը բնաւ մտադիր չէ տալ զանոնք ո և է երկրի, ինչ պատճառաւ ալ ըլլայ:»

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ.—Այլ եւս տարակոյս չկայ թէ, կ՚ըսեն Ֆրանս. լրագիրք, Սըր Ուիլիէմ Լոքարդ կ՚նահանջէ. և ի՞նչ նահանջ: Դժուարանցանելի վայրերու մէջէն, շարունակ ենթակայ թշնամւոյն կրակին, այնպիսի թշնամւոյ մը որ ձեռք չանցնիր. այնչափ ցուրտ որ անգլեւհնդիկ զինուորք՝ ճամբու տեղ ծառայող լերանց հեղեղներու մէջէն անցնելնուն, հագուստնին կ՚սառի իրենց մարմնոյն վրայ. արշաւախումբը շատ դժուարութեամբ և տաժանելի կերպով կրցաւ Մայտանի բարձունքէն իջնել Պարայի հովտին շրջակայ մէկ կիրճին մէջ: Ճամբան բանակեցաւ ի Տաղի, տասն մարդ կորսնցնելէ յետոյ: Վոստակորեկ զինուորք առանց ուտելիքի և վերմակի մնացին, որովհետեւ գոյքերու ժամանումն յապաղեցաւ ճամբաներու անկանոնութեան և լեռնական Աֆրիտիներու յանդգնութեանց պատճառաւ: Սպարապետն իր յառաջապահներուն հետ անցեալ ԴՇ. Պաղ ժամանելով հաստատեց իր նոր բանակատեղը. Մնացեալ զինուորք նոր ճակատամարտ մը ունենալով, 12 Բէնճապցի կորուսին և քիչ յետոյ Պաղ հասան: Պաղ իջեւան մ՚է Պարայի ճամբուն վրայ: Արշաւախումբը կ՚յուսայ Դեկտ. 2/14էն առաջ Պարա հասնիլ, ուր պիտի հաստատուի ձմերային բանակատեղը: Ուրիշ զօրքեր ալ Մայտանէ ճամբայ ելան և Դեկտ. 4ին Բէշաւըր պիտի հասնին: Ուստի, ինչպէս անցեալ օր ալ ծանուցինք, այս պայմանաց մէջ հաւանական չէ որ Աֆրիտիներն ընդունին Սըր Ուիլիէմ Լոքարդի առաջարկած պայմաններն՝ հաշտութեան համար: Աֆրիտիներու ընդդիմութիւնը ցարդ առաջ բերաւ իրենց ուզած արդիւնքը:

—Բրդատ լրագրոյ անօրէնն ու տէրն, ինչպէս կ՚յիշուի, Բուլայի ոճրին առթիւ դատապարտուած էին՝ մին ցկեանս տարագրման և միւսն եօթն տարի նոյն պատժոյն: Այդ Գոլիայի բարձրագոյն ատեանն, այդ վճիռը վերաքննելով, առաջնոյն պատիժը զեղչեց մէկ տարուան և երկրորդինն՝ երեք ամսուան:

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՔՈՐԷԱ. — Քորէայի Թագաւորն արտօնեց զՌուսիա եկեղեցի մը և օրթոտոքս վարժարան մը կառուցանել ի Սէուլ: նոյնպէս Սէուլէն Ռուսիա հեռագրական գիծ մը շինել՝ Ռուսիոյ հսկողութեան տակ:

Մ. ՊԱՐՏՈՒԻ ՄԱՀԸ.—Անցեալ ԳՇ. Բարիզի մէջ մեռաւ Մ. Պարտու, նախկին նախարար, Ծերակոյտի անդամ, գրագէտ, եւլն: Ծնած էր 1830ին. խոնարհ վիճակէ մը հետզհետէ բարձրանալով, նախ իր ծննդավայրին՝ Կլէրմօն-Ֆէրրանի՝ քաղաքապետ անուանուեցաւ, յետոյ երեսփոխան ընտրուեցաւ: 1877ին հանրային կրթութեան նախարար անուանուեցաւ և նոյն միջոցին ջանքեր ըրաւ նախնական կրթութիւնը ձրի և պարտաւորիչ ընելու ի Ֆրանսա: 1882ին անդամ ընտրուեցաւ Ծերակոյտին, որուն դեր-նախագահութիւնը վարեց 1889էն մինչ 1894: Պարտու նշանաւոր գրագէտ մ՚էր, և Ռըվիւ տէ տէօ Մօնտի կ՚աշխատակցէր: Գրական ու պատմական բազմաթիւ երկասիրութիւններ ունի: 1890ին հանգուցեալ Մ. Էրնէստ Հավէի տեղ անդամ ընտրուեցաւ Բարոյական և Քաղաքական Գիտութեանց Ակադեմիային: Անդամ էր նաեւ Թիէրի հաստատութեան վան յառաջադէմ ուսանողաց:

ՔՈՒՊԱ.— Հավանայէ կ՚հեռագրուի թէ մաքսային բարենորոգմանց խնդրոյն վրայ առնուած հակառակ լուրեր բուռն տպաւորութիւն մը թողած են կղզւոյն մէջ:—Ապստամբք յարձակեր են Սանդա-Մարիա-տէ-Րօզարիօ գիւղին վրայ՝ Հավանայի մօտ:—Զօր. Պլանքօ 100,000 տոլար յատկացուցեր է քաղաքներու մէջ խռնուած բնակչաց օգնելու համար:

—Ուաշինկթընէ Մատրիտ կ՚հեռագրուի թէ ամերիկեան կառավարութիւնը տակաւին չէ աւարտած Սպանիոյ ղրկած ծանուցագրին տրուելիք պատասխանին խմբագրութիւնը: Կէսպաշտօնական շրջանակներու մէջ կ՚ըսուի թէ ամերիկեան դահլիճն Սպանիայէ կ՚խնդրէ վերջնապէս որոշել Քուպայի մէջ խաղաղութեան վերահաստատման թուականը:

ՆԻԿԷՐ.—Լոնտոնէ կ՚հեռագրուի թէ Նիկէրի արքայական Ընկերութեան զինուորաց ջոկատ մը, հրամանատարութեամբ հազարապետ Առնոլտի, սաստիկ կռուէ մը ետք Նոյեմ. 5/17ին յարձակմամբ առեր է Քիֆիի ամրոցն որ Իկարայի ցեղապետին որդւոյն Արքու իշխանին ձեռքը կ՚գտնուէր: Թըշնամին բոլորովին պարտութեան մատնուեր և իշխան Արքու փախեր է: Անգլիացւոց կորուստն է 2 մեռեալ և 12 վիրաւոր:

ՄԱՐՈՔԻ վեհապետը ներկայ արշաւանքն աւարտելէ վերջ, կ՚ըսուի թէ, մարոքեան երկու շոգենաւերով բազմաթիւ զօրքեր պիտի ղրկէ Րիֆցիներու ծովափունքը՝ ծովահէնները պատժելու:

ՄԵՔՍԻԿԱՅԻ մէջ քաղաքական յանցաւոր մը բանտին մէջ սպաննած ըլլալու յանցանօք ամբաստանուած 13 ոստիկաններ դատուելով, ասոնցմէ 10ը մահուան, մէկը՝ 11 ամիս բանտարկութեան դատապարտուեր են, և մնացեալ երկուքն անպարտ արձակուեր են:

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ԹԱԳՈՒՀԻՈՅՆ սենեկապետ լորտին կինը՝ Լէտի Լէթըմ, Լանքաշայրի մէջ արկածի մը զոհ գնաց անցեալ ԴՇ.: Հայկերոյթէ մը վերադարձին ճամբան կառքին ձիերէն մին խրտչելով կառքը ձորի մը մէջ գահավիժեցաւ. Լէտի Լէթըմ վար ինկաւ ջուրին մէջ, և ձիէն կոխկռտուելով շատ չանցած մեռաւ:

ԿԵՂԾ ԹՂԹԱՀՄԱՅՆԵՐ վերջերս օգուտ քաղելով Նանսիի (Ֆրանսա) շըրջականերու բնակչաց դիւրահաւանութենէն, յաջողեր են կորիկ գումարներ կորզել անոնցմէ: Մասնաւորապէս տիկին մը յանձներ է իրենց 26,000 ֆր.ի գումար մը՝ մասնաւոր տուփի մը մէջ դրուած. թղթահմայք խոստացեր էին այդ կնոջ՝ նոյն գումարը քառապատկել, տուփին վրայ իրենց կատարած մասնաւոր արարողութեանց շնորհիւ, ապահովելով շահիլ վիճակահանութեան տոմսի մը առաջին պարգեւը 100,000 ֆր.: Մինչ խեղճ կինն տուփին այդ վիճակահանութեան քաշուելուն կ՚սպասէ, խաբեբաները՝ թանկագին տուփն առած՝ սահմանագլուխն անցած են արդէն:

ԴՐԱՄԱՆԵՆԳՆԵՐ Ի ՖՐԱՆՍԱ. — Ֆրանսայի ոստիկանութիւնն յաջողեցաւ ձեռք անցընել խումբ մը մարդիկ, որք ամբաստանուած են 50,000 ֆր.ի 10ֆր.նոց ոսկեդրամ կոխած և քշած ըլլալու յանցանօք: Քանի մը օր առաջ Ավինեոնի մէջ ձերբակալուեցաւ Պոշէ անուն մէկը, մինչ կեղծ ոսկեդրամ քշելու վրայ էր զգեստավաճառէ մը գնած հագուստին փոխարէն: Ասոր յաջորդեց ձերբակալութիւնն ի Բարիզ Օպէրքամֆ փողոցը բնակող Օպֆէրման անուն անձի մը, որուն աշխատանոցէն գտնուեցան կեղծ ոսկեդրամ շինելու յատուկ գործիներ և զանազան դեղեր: Հաշուի եղած է թէ նոյն աշխատանոցին մէջ կարելի է օրն 1000 կտոր կեղծ ոսկեդրամ կոխել: Ձերբակալեալ Պոշէ՝ հինգ հոգիի անուն տըւեր է իբր մեղսակից այս գործին:

ՍԻՐԱՅԻՆ ՏՌԱՄ.—Բարիզի եղեռնադատ ատեանը ցկեանս տաժանակիր աշխատութեան դատապարտեց Պելժիացի 32 տարեկան Կոսիս անուն դերձակ գործաւոր մը, որ անցեալ յուլիսին իրիկուն մը հանրային պարտիզէ մը դուրս ելնելուն դանակի հարուածով մը սրտէն զարնելով սպաններ էր իր նախկին սիրուհին՝ զայն ուրիշի մը թեւը տեսած ըլլալով:

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ՎԻԵՆՆԱ, 28 Նոյեմ.— Ֆրանց Եօզէֆ կայսրն ընդունեց ամբողջ դահլիճին հրաժարականը, զոր կոմս Պատէնի մատոյց այսօր: Հրաժարեալ նախարարութեան մէջ կրթական և կրօնական նախարար Պառոն Կաւչի յանձնեց կազմել նոր նախարարութիւնը: Կատարեալ հանդարտութիւն կ՚տիրէ քաղաքին մէջ:

ԲԵՐԼԻՆ.—Կառավարութեան պատրաստած նաւային ծրագրին համաձայն, նաւատորմին պիտի աւելցուի 5 զրահաւոր և 9 յածաւորակ, որոց շինութիւնը մինչեւ 7 տարի պիտի աւարտի: Այս միջոցին ծովային վարկն 118 միլիոնէ պիտի բարձրանայ հետզհետէ 150 միլիոն մարքի: Այս ծախքեր պիտի գոցուին առանց նոր տուրքեր դրուելու և առանց փոխառութեան:

ԹԱՆՃԷՐ. — Մարոքի վեհապետը պիտի ընդունի զանազան օտար տէրութեանց ներկայացուցիչները: Մտադիր է եւրոպեան Մեծ Տէրութեանց մօտ պատուիրակութիւն մը ղրկել:

ՀՌՈՄ.— Իտալեան լրագիրք շատ կ՚խօսին Ֆրանսայի և Իտալիոյ յարաբերութեանց բարւոքման վրայ: Ներկայ տարւոյ առաջին 10 ամիսներուն մէջ Ֆրանսայի արտածութիւնք աւելցած են 32 միլիոն ֆր. և Իտալիոյ արտածութիւնք 4 միլիոն:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Ս. Պատրիարք Հայրն երէկ Պատրիարքարան իջնելով, զբաղեցաւ ընթացիկ գործերով: Ն. Սրբազնութիւն այսօր պիտի նախագահէ Կրօն. Ժողովոյ, ինչպէս նաեւ վաղ առաւօտ ալ Սահմանադրութեան վերաքննիչ Յանձնաժողովոյն, որ հրաւիրուած է ի նիստ գումարուիլ Ղալաթիոյ խորհրդարանը:

—Թէհրանի կառավարութիւնը լսելով որ Սալմաստի պարսիկ գաւառին Հայք Կաւկասիա և այլուր գաղթել կ՚խորհին, հեռագրով հրաման ղրկեր է Դաւրէժի կուսակալ Ամիրը Նիզամին, որպէս զի տեղւոյն Հայոց առաջնորդ Տ. Սարաճեան Ծ. Վ.ի հետ աշխատի զանոնք ետ կեցնել այս դիտաւորութենէ. զի ամէն դիւրութիւններ կրնան գտնուիլ պարսիկ հողին վրայ, և պէտք եղած կառավարական շնորհներն ու պաշտպանութիւնն ալ չեն զլացուիր, ու պիտի չզլացուին: Այս լուրերը գրող Կովկասեան Թերթերն իրենք ալ չեն ուզեր որ նոր գաղթականներ գան Կովկասիա:

— Խարբերդէ մեզ կ՚գրեն Նոյմ. 6/18 թուով. — «Նոյմբ. սկսաւ սարսափելի ցուրտով: Կարծես Ցունվ.ն է:

Որչա՜փ կ'խղճանք այն ընտանիքներուն վրայ, որք 6—7 ամիսներէ ի վեր կ'սպասեն ամէն թղթատարի, որպէս զի Ամերիկայէն ստակ գայ իրենց, սակայն թղթատարը կուգայ բայց իրենց նամակ մը, թղթի կտոր մը անգամ չի գար: Ձմեռն հասաւ. խեղճ ընտանիքն ոչ կուտ մը ալիւրցու ունի բողոքին խորն, ոչ ածուխի կտոր մը: Ո՛վ Ամերիկայի մէջ գտնուած այս խեղճ ընտանիքներուն սիրելիներն, հոս օրական պարէնի հաց չեն տար, գիտէ՞ք, և եթէ տան ալ, անանկներուն պիտի տան որք ընտանեաց նեցուկ մը չունին այլ եւ ու տնտեսական տագնապներուն ճնշուած են: Այս վերջին տեսակի խեղճերն ի՞նչ պիտի ըլլան այս ձմեռ:

«—Արաբկիրի առաջն. առաջնորդ Տ. Մուշեղ Ծ. Վ. այս ԲՇ. Խարբերդէ գնաց Արաբկիր:»

—Վանէ կ'գրեն թէ տեղւոյն նոր ընտիր առաջն. Տեղապահ Տ. Ստեփան Վ.ի պաշտօնն ի դիմաց կուսակալութեան շնորհաւորելու համար, Առաջնորդարան այցելութիւն տուած է Վանայ կուսակալ-օգնական Ցովհաննէս Ֆերիտ էֆ., ընկերակցութեամբ կառավարական պաշտօնեաներու, ու պատուած մեծարանքներով ընդունուած:

— Երուսաղիմայ վանուց Թարգման Քէչիչեան Տ. Վահան Վ., ինչպէս նաեւ Երուսաղիմայ Ս. Հրեշտակապետի վանուց, Ս. Յարութեան տաճարին, Ս. Փրկչայ եւ Ս. Աստուածածնայ մենաստաններուն, և Բեթղեհէմի, Ռեմլէի և Ցոպպէի Տեսուչ վարդապետներն առանձինն հեռագիրով շնորհաւորած են Երուսաղիմայ Պատր. Փոխանորդ Տ. Գէորգ Ծ. Վ. Երէցեանի եպիսկ. վկայականը:

—Իւմգաբուի կողմն հաստատուած ֆրանսացի Ֆրերներուն գլխաւորը՝ Կէտիկ Փաշայի և Մայր-եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոց անդամներն հրաւիրելով իր քով, յայտնեց թէ Թաղին աղքատիկ ու չքաւոր տղայոց ազատուտի միջոց մը գտած է: Բիւչիւք-Չէքմէճէ լուցկիի գործարան մը բացուած է, ուր չատ մը մանչ ու աղջիկ տղայոց պէտք կայ: 6 էն մինչեւ 15 տարեկան կրնան ըլլալ այդ տղաք, որոց իւրաքանչիւրին թէ՝ արհեստ պիտի սովրեցուի և թէ 3—5 ղրշ. օրական պիտի տրուի կանխիկ: Երթեւեկութեան համար երկաթուղիի տոմսերը կէս գին պիտի ըլլան: Ուզողը կրնայ իր ծնողքը միատեղ տանիլ՝ և Բիւչիւք Չէքմէճէի մէջ հաստատուիլ: Ֆրանսացի եկեղեցականը՝ բարեգործութիւն մը կատարած ըլլալու համար՝ յիշեալ Թաղ. Խորհրդոց կ'առաջարկէ այդ կարգի կարօտելոց և գործ գտնելու փափաքողաց ցուցակները շուտով պատրաստել:

—Ագր. Պոլսէ կ'գրեն մեզ Նոյեմ. 15 թուով.— «Ագր. Պոլսոյ Գաւառ. ընդհ. Ժողովոյ անդամ ընտրուեցան Սլիֆոյի Թեմէն Մհ. Աբրահամ էֆ. Փափազեան, քաղաքիս Ս. Թորոս Թաղէն Միքայէլ էֆ. Թուրշուճեան, քահանայից դասէն ալ Տ. Մկրտիչ աւագ քհնյ. Պասմաճեան: Կրօն. Ժողովոյ եւ նոր ընտրութիւն կատարուելով, անդամ ընտրուեցան Տ. Մկրտիչ աւագ քհնյ. Պասմաճեան, Տ. Խորէն քհնյ. Սարկաւագեան, և Տ. Արիստակէս քհնյ. Կէլէկէլեան: Իսկ Քաղ. Ժողովոյ ընտրութեան արդիւնքն եղաւ, Միհրանիկ էֆ. Բիւչիւքեան՝ Ատենապետ, Սարգիս էֆ. Ալթունեան՝ Ատենադպիր, և անդամք՝ Շնորհք Մերունեան, Ստեփան Եազըճեան, Թագւոր Թագւորեան, Կարապետ Միքայէլեան և Կարապետ Ց. Փափազեան էֆ.ք:

«ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ՁԱՐԵՀ ԷՖ. ՄԱՂԱՔԵԱՆ. (Պանտըրմա). —Ցանձնեցէք մեր Գործակալին 30 դահեկան և ձեզ ղրկուած վերջին ընկալագիրը, և ընդունեցէք վեցամսեայ ընկալագիրնիդ:

Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ վաքֆէն, Բերա, Գամէք Խաթուն Թաղ, Գրնավուլա փողոց թիւ 3, քարուկիր տան աճուրդի պայմանաժամն՝ յառաջիկայ դեկտ. ամսոյ 12 րդ Ուր. օրը պիտի վերջանայ: Ուստի հաւիւրին հինգ աւելցնելով գնել փափաքողք պէտք է դիմեն մինչ վերոյիշեալ թուականն ի խորհրդարան Ս. Եկեղեցւոյս: (Կնիք Խնամակալութեան)

Ղալաթիա, 17 Նոյմ. 97. 6—1

ՀԻՄՆԱԴԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ ՄԸ

Իր մօտ տասն տարիներ մեծ յաջողակութեամբ մասնաւոր կրթարան մը վարած է, տրամադրելի ժամեր ունի իր բազմաթիւ աշակերտաց եւ փափաքողաց աւանդելու լեզուաց և դաստիարակութեան դասեր: Դիմել Ղալաթիա Չէչէեան խան թիւ 20: 5—1

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱՆՈՑ ԹԵՐԹԸ

Բ. (Սեբաստիա).— Կ'հարցնէք ձեր քաջալերական նամակաւ (որուն համար շնորհակալութիւն) թէ «Կարելի պիտի չըլլա՞յ արդեօք որ Ազգը Բիւզանդիոնի պէս թերթ մը 10 փարայի կարդալու բախտն ունենայ»: — Մեք այդպիսի հաւանականութիւն մը չենք տեսներ, գէթ առ այժմ: Բիւզանդիոն 20 փարա է միայն Պոլսոյ մէջ ձեռքէ գնող կարդացողներուն համար: Իսկ Պոլսոյ վեցամսեայ կամ տարեկան բաժանորդներուն համար ճիշդ 18 փր. է, (310 թիւ 140 ղրշ.ի) Իսկ գաւառացիներն հարկաւ իրենց մէջէն անգամ չեն անցըներ թէ Բիւզանդիոնը 20 փարայի կ'կարդան. զի թղթատարի ծախքն առ մէն մի թիւ առնուազն 5 փարա դնելով, Բիւզանդիոնն իրենց կուտանք (18—5) = 13 փարայի միայն: Հարկաւ գիտէք որ հատը 13 փարայի եկած իւրաքանչիւր թերթէն 2 փարա ոսկեզրամ Հանր. Պարտուց Վարչութիւնը կ'առնու դրոշմի տուրք, 2 փարա գործակալն են. կ'առնու, 2 փր.ի մօտ թղթավաճառը կ'առնու, և 1 փր. տպագրութիւն: Մնացեալ վեց փարայէն է որ կհ'այթայթուի թերթին Խմբագրութեան, Վարչութեան և Գրաչարութեան ծախքի բաժինն ու անկէ եաքն է որ բաժանորդներէն չահ մը պիտի մնայ թերթին տիրոջ: Այս ամենադյոյզն չահն ալ բոլորովին կ'ցնդի՝ երբ մաս մը բաժնեգներ անվճար մնացած ըլլան՝ թող խղճի տէր բաժանորդներու կողմէ: Ասոր համար է որ ստիպուած ենք միանգամ ընդ միշտ բացարձակ պնդել բաժնեգներու կանխիկ վճարման վրայ. ապա թէ ոչ, բոլորովին ձրի աշխատած կ'ըլլանք: Սա եւս յիշեցնենք ձեզ որ, եթէ Պոլսոյ գնորդներն և Պոլսոյ Ազգերը չըլլան, բացարձակապէս անկարելի է որ այս տարածութեամբ թերթ մը արդի գնով ղրկուի գաւառները:

Սա եւս ըսենք միանգամ ընդ միշտ թէ մեք կարելի եղածին չափ դիւրութիւն կուտանք ընթերցասէր հասարակութեան, և այս ճամբու մէջ մեր վերջին խօսքն ալ ըսած չենք տակաւին: Բայց չենք կրնար տոնքիշոթի գործ կատարել: Պէտք է որ հաշիւ մը տեսնենք գործին մէջ, թերթին տեւականութիւնն ապահով հիմերու վրայ դնելու համար:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄ.— Կ. Պոլսէ կը հեռագրեն անցեալ ԵՇ.ի անգլ. Թերթերուն թէ նաւային պաշտօնարանը Քրուբի հետ պայմանագիր պիտի ստորագրէ չորս նոր զրահաւորի շինութեան համար, իսկ հիներուն նորոգումն օսմ. նաւարանին մէջ պիտի կատարուի: Գերման տունը ջերմ փափաք յայտնած էր օսմ. նաւատորմին զօրացման նպաստելու:

ՇԱՔԻՐ ՓԱՇԱ, Անատոլուի ընդհ. քննիչը, Տրապիզոնի, Սամսոնի և Սինոպի ծովեզերեայ դիրքերն ալ աչքէ պիտի անցընէ. նաեւ զինուորական տեսակէտով անոնց կարեւորութեան պատճառաւ: Ներսէսու հետ հաղորդակցութեան միջոցները, զինուորական ամբարանոցներն, են. առարկայ պիտի ըլլան իր քննութեան:

ՄԱՆԱՍՏԸՐԻ Պուլկար առեւտրական գործակալութեան քարտուղար մը բանտարկուեր է, սերպ հասարակութեան պետ Հաճի Պապա անուն անձը ծեծած ըլլալուն համար:

ՍԵԼԱՆԻԿԷ Նոյմ. 11/23ին երեք վաշտ ղրկուեր են Սկիւպ, և Մանասդըրէ սպասուած չորս վաշտ եւս պիտի ղրկուէր նոյն տեղը, Բրիզրէնտի, Տիաքովայի եւ Իբէքի Առնաուտներուն մէջ հանդարտութեան անվթար պահպանման առթիւ, որ ինչպէս ծանուցուեցաւ կատարեալ է հոն:

ՔՕՖ ածուխին ազելուն առթիւ դատ մը ծագեցաւ ընդ մէջ Կազի Ընկերութեան եւ Միհրան էֆ. Ապտուլլահի, որուն քանի մը տարուան համար Ընկերութիւնը պայմանագրով թողած էր իր արտադրած քօքին վաճառումը: Պայմանագրութիւնը նոր է դեռ, բայց այն ատեն քօքն 90 ղրշ.ի կ'ծախուէր, հիմակ 150ի չուրջ կ'դառնայ: Ընկ.ը, տեսնելով առ մէն մի թոնոն կէս ոսկիի չահը, պատրուակ մը կ'գտնէ գործը վերստին իր ձեռքն առնելու: Ցանձնառուն կ'բողոքէ, եւ այժմ իր դատն յանձնած է մեր երկու առաջնակարգ փաստաբաններուն, Ց. Սթամպօլլեան էֆ.ին (Աթքոոյան) եւ Վըռամշապուհ էֆ.ին: Ասոնց երկուքն ալ արդէն փայլած են ամէնէն նշանաւոր պատժական և եղեռնական դատերուն մէջ, բայց ոչ նուազ յաջողութեամբ կ'վարեն քաղաքային դատերն ալ:

ՆԱԽԱՐԱՐՔ ՇԲ. օրը գումարեցան ի Կայս. Պալատ:

ՄԻԼՔԻՑԷ վարժարանին վարչական գիտութեանց ուսուցիչ կարգեցաւ Պետական Խորհրդոյ վճռաբեկ ճիւղին ընդհ. դատախազ Նազըմ պէյ և որոնտեսագիտութեան ուսուցիչ՝ Մալիյէի իրաւագէտ խորհրդական Մահմուտ Էսատ էֆ.:

ՍԵՐՊԻՈՅ վարչապետ Մ. Վլատան Եորկէվիչի կինն ու աղջիկը կիրակի իրիկուն Կայս. Պալատ հրաւիրուեցան, ուր ի պատիւ իրենց սեղան մը տրուեցաւ Կայս. Կանանոցին մէջ:

ՍԵՂԱՆ.— Հանրային Պարտուց Վարչական Խորհրդոյ անդամ Սըր Վինսընդ Քայլարտ ՇԲ. իրիկուն Սէօլ ա'Օրիանի մէջ սեղան մը տուաւ, որուն ներկայ գտնուեցան Անգլիոյ, Իտալիոյ ու Պելժիոյ դեսպանք ընտանեօք, Օսմ. Պանքային ընդհ. տնօրէն Սըր Համիլդըն Լանկ և այլք:

ՎԵՑ ՄԵԾ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՑ դեսպանք այսօր կ'գումարին աւստրեան դեսպանատան մէջ:

ՍԸՐ ՀԱՄԻԼԴԸՆ ԼԱՆԿ, ընդհ. տնօրէն Օսմ. Պանքային, ՇԲ. Բ.Դուռն երթալով տեսակցեցաւ արտաքին գործոց նախարարին հետ:

—Օսմ. Պանքային տնօրէնութիւնն այսպէս կազմուեցաւ.—Սըր Համիլդըն Լանկ ընդհ. տնօրէն, Մ. Կ. Օպուսանօ՝ օգնական, Մ. Լուի Ռամպէռ՝ վարիչ և Մ. Վուլֆինկ ու Րիվօ տնօրէն:

ՋԻՆՈՒՈՐՔ.— Ութ վաշտ զինուոր Սելանիկէ Տիաքովօ (Ալպանիա) ղըրկուեցան՝ յառաջ կառախումբով:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ առեւտրական նախարարութեան խորհրդականներէն Մ. Սդէֆան Գավասայ Կ. Պոլսոյ աւստրեւ մաճառ հիւպատոսարանին վերաքննիչ ատենին նախագահ անուանեցաւ: Երկար ատեն հիւպատոսութիւն ըրած է Պոսնա-Սէրայի մէջ:

Գ. ՋՕՐԱԲԱՆԱԿԻՆ (Մանաստըր) հեծելազօրներուն վրայ երկու գումարտակ աւելցան:

ՍԵԼԱՆԻԿԷ կ'գրեն թէ օսմ. Բ. նաւարաժին որ Իզմիրէ ճամբայ ելած էր, Սելանիկ ժամաներ է:

ՄԵԾ-ԵՊԱՐՔՈՍՆ, հեռագիր մը ուղղելով գաւառները, ծանոյց որ Կրետէի կարօտելոց ի նպաստ տրուելիք դրամ, ցորեն, ալիւր ևլն. հաւաքուելով ղըրկուին Մէարիֆի մէջ կարգուած յանձնաժողովին:

Ի Բ. ԴՈՒՌՆ. — Օսմ. Պանքային ընդհ. տնօրէն Սըր Համիլդըն Լանկ երէկ Բ. Դուռը գնաց եւ տեսակցեցաւ Մեծ-Եպարքոսին հետ:

—Ատանայի նախորդ կուսակալ Հիւսէյին Հիլմի պէյ երէկ Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցաւ Մեծ-Եպարքոսին եւ Ներքին գործոց Նախարարին հետ:

ՄԱԼԻՑԷԻ մէջ կազմեալ ելմտական բարենորոգմանց յանձնաժողովը փութով առաջ կ'տանի խորհրդակցութիւնները:

ՍՈՒԼԹԱՆԻՑԷ վարժարանին մրցանակաբաշխութեան հանդէսը կատարուեցաւ երէկ ժամ 5 1/2ին: Կայս. Պալատան քարտուղարներէն Ճէվատ պէյ, Վեհ. Սուլթանին բարեւներն հաղորդելով, վարժարանին տնօրէնը շնորհակալեաց եւ երախտագիտական խօսքերով պատասխանեց: Այնուհետեւ տրուեցան վկայականներն 15 շրջանաւարտներու որոց 12 Իսլամ են եւ 3ը Ցոյն:

ՍԲԼԱՆՏԻՍ ՔԱՓՕՒ մէջ երէկ իրիկուն Սերպիոյ դեսպանատան պաշտօնեայք հացկերոյթ մը տուին ի պատիւ Մ. Վլատան Եորկէվիչի, որ յառաջիկայ ԲՇ. պիտի մեկնի մայրաքաղաքէս:

ԴԱՏԸՊԵՆՏ Կ'գրեն մեզ թէ Մէօհիւրտարի և Բէքմէզ Թարլասիի կողմերը քանի օրէ ի վեր գողութեան նոր ձեւ մը կ'երեւի: Այն կողմի կարգ մը տուներուն մասնաւոր դիրքէն օգտուելով, անպիտան գողեր վարի յարկի կամ պատչգամի պատուհանը վեր կ'առնուն, եւ երկայն ցուպերով, որոց ծայրը կոր երկաթ մը անցուցած են, կ'քաշեն կ'առնուն հագուստեղէն և ուրիշ ինչ որ գաւազանին ծայրը կը դպչի: Երբ հագուստեղէն գողնան, թուղթերը բարեխիղճաբար չեն տանիր, այլ հոն կ'թողուն: Ոստիկանութիւնն հետամուտ է այս նոր խումբը ձեռք ձգելու:

ԱՇՈՒԽԻ ԲԱՇԽՈՒՄ.—Կայս. Իրատէի մը համաձայն, Գասըմ Փաշայի կողմն երէկ ամէն ազգի պատկանող աղքատաց ածուխ բաշխուեցաւ կառավարական պաշտօնէից ձեռքով:

ՍԵՐՊԻՈՅ սահմանագլխոյն վրայ պատահած գողութեան և այլ դէպքերու վերջ տալու համար կազմուելիք յանձնաժողովին Թուրքիոյ կողմէ անդամ կարգուած են սահմանագլխոյ գօմիսէր գնդ. Ալի պէյ և ուրիշ երկու սպայ:

ՔԻԼԻՍԷ (Հալէպի նահանգ) կ'գրեն մեզ Հոկտ. 27 թուով.— «Անցեալ չաբթու անձրեւի և կարկուտի սոսկալի փոթորիկ մը պատահեցաւ քաղաքիս մէջ եւ շրջակաները: Մանաւանդ գիւղերը սոսկալի որոտումներ եւ կայծակներ սարսափահար կ'ընէին ժողովուրդը: Ծերունիներ կ'պատմեն թէ բնաւ չեն տեսած այսպիսի բուռն փոթորիկ եւ անձրեւ: Բոլոր ձիթենեաց պտուղք թափեցան, յուսահատութեան մէջ թողլով չատ մը ընտանիքներ, որոց ապրուստի գլխաւոր միջոցն է: Շատ մը ջրաղացներ տարուեցան յորդած ջրերէն: Մղդուած և վիրաւորուած մարդիկ ալ չատ կան: Նիւթական բաւական մեծ վնաս կայ այս փոթորիկներէն եւ անձրեւներէն:

—«Տեղւոյս խճուղեաց շինութիւնը կ'շարունակուի կառավարութեան շնորհիւ: Ամէն ոք կա՛մ դրամ տալով կամ անձամբ աշխատելով կ'հատուցանէ իր պարտքը:»

ՑԱԽՍՈՒՍԷԻ Պողէյ շոգենաւն 720 նոր զօրք հանեց Սելանիկ, և հոնկէ ալ հիւանդ զօրքեր առնելով երէկ Իզմիր ուղեւորեցաւ:

ԻՏԱԼԵԱՆ դեսպանատան մէջ երէկ գիշեր սեղան մը տրուեցաւ որուն ներկայ գտնուեցան Հանր. Պարտուց Վարչ. Խորհրդոյ անդամ Սըր Վինսընդ Քայլարտ, անգլ. դեսպանատան Ա. քարտուղարն եւ իտալեան դեսպանատան գլխաւոր պաշտօնէից ոմանք:

«ՏԻԱՆԱ»Ի ԸՆԿՂՄԻԼԸ. — Տէնտոյի մէջ գտնուած վաճառականաց ապրանքներու և անհատական գոյքերու տէրերը բողոքագիր տալով Լոյտի Գործակալութեան, վնասուց հատուցում պահանջեցին: Գործակալութիւնը պատասխանեց թէ Տէնտոն ընկղմող անգլ. շոգենաւին Ընկերութեան դէմ դատ բացուած ըլլալով, երբ դատն աւարտի իրենց վնասները պիտի հատուցուին:

—Տէնտոյի մէջ, ինչպէս ծանուցինք, չատ մը դրամածրարներ կան, ի մէջ այլոց Փոքր Ասիոյ ծովեզերեայ քաղաքաց համար: Դրամածրարներու ընդհանուր գումարն է 50,000 ֆր.: Կորսուած ապրանքներն՝ ապահովագրուած կամ ոչ՝ 4000 անգլ. ոսկի կը հաշուուին:

—Անգլ. շոգենաւին գործակալութիւնը ձեռնարկներ կ'ընէ իրաւախոհութիւն մը յառաջ բերելու: Կ'ըսուի թէ Անդոնեօի նաւապետը պատրաստականութիւն յայտներ է Լոյտի թողելու իր շոգենաւը, սակայն Լոյտ դատի ձեռնարկած եւ որոշած է իր փաստաբաններն որք են Մ. Սրիչէր Լէօուիս եւ Միցցի: Դատը պիտի տեսնուի անգլ. հիւպատոսարանի դատարանին առջեւ. չի յուսացուիր որ դատն երկարի, զի անգլիացի նաւապետին պատասխանատու ըլլալն յայտնի է: Երէկ առտու Տէնտոյի Գ. կարգի ուղեւորներէ չատը, մեծ մասամբ աղքատներ, Լոյտի գրասենեակն երթալով իրենց գոյքերուն համար հատուցում պահանջեցին:

ԷՏԷՆ ԹԷԱԹՐՈՒ խումբը Դեկտ. 10/22էն իր ներկայացումներուն պիտի սկսի Օտէօն թատրոնին մէջ: Իր յայտագիրը չատ մը հետաքրքրաշարժ ներկայացումներ կ'պարունակէ, ի մէջ այլոց «Կենդանի արձաններ»ը գեղանին Վէճնուայի, որ աշխարհիս ամէնէն գեղեցիկ կինն ըլլալու համբաւն ունի: Ամէն մայրաքաղաքաց մէջ մեծ հռչակ հանած է: Ամէնէս կարեւոր թերթեր գովեստներ չռայլած են Օր. Վէճնուայի, որ «կենդանի արձաններով» կ'ներկայացնէ գլխաւորաբար «Հանճարը, Պսիքէլիա, Ծուլութիւնը, Ծաղիկներու Թագուհին, Տիանա Որսորդուհին, Լուսինն» եւայլն:

ՈՃԻՐՔ.— Կիրակի օրը Սամաթիոյ գինետուններէ միոյն մէջ սոպաճը Միհրան ու եազմաճը Ալեքսան կռուի բռնուեցան: Ալեքսան դաշոյնով վիրաւորեց իր հակառակորդը: Ոստիկանք հասնելով ոճրագործը ձերբակալեցին:

—Բերայի Չիչէքճի փողոցին մէջ աքարդըմանի մը սենեկապետն՝ Օհան՝ անցեալ գիշեր նոյն շէնքին ուրիշ անձանօթ անձի մը կողմէ վիրաւորուեցաւ: Ոստիկանք մէկ քանի մարդ ձերբակալեցին իբրեւ կասկածելի:

ՓԱՍՏԱԲԱՆ—ԹԱՐԳՄԱՆԻՉ

Տ. Մ. ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆ, վկայեալ կայսերական վարժարանէ, փոխադրած է գրասենեակը Ղալաթիա Չէչէեան խան, ուր կ'ստանձնէ մասնաւորաբար հօ-գօ-գի, Բէճարէբէ, օտար հիւպատոսարանաց առջեւ կարգադրուելիք դատեր. կ'խմբագրէ ու կը թարգմանէ զանազան լեզուներով ամէն տեսակ գրութիւններ: 5—1

ԱԶԴ.— ԽՆԻՕՆ՝ հրդեհի եւ կեանց ապահովագրական ընկերութեան Պոլսոյ տնօրէնութիւնը պատիւ ունի ծանուցանել իր յաճախորդաց և ընդհ. հասարակութեան, թէ յառաջիկայ դեկտ. 1ին (Ն. Տ.) իր գրասենեակները պիտի փոխադրէ Զուրի ընկերութեան նախկին կեդրոնատեղին, Ղալաթիա Օսմ. Պանքային եւ Միխալոսի Րէժիին ճիշդ դիմացը: 14/26 Նոյ. 97

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ.— Մայրաքաղաքիս բոլոր արուարձաններու բնակչաց դիւրութիւն մ'ընծայելու համար, Անտոն էֆ. Գալլեան իր դեղարանը փոխադրած է այժմ Ղալաթիա, Կամուրջին գլուխը Խայիլ փաշա փողոց թիւ 11: Այս դեղարան միշտ առաջնութիւն ստացած է դեղերու թարմութեամբ, դիւրագնութեամբ, եւ մանաւանդ արագ եւ խիստ ուշադրութեամբ պատրաստուելու հանգամանքովը: Ամէն չաբաթ կանոնաւորապէս կ'ստանայ նորայայտ թարմ դեղեր: Ամէն օր մասնագէտ բժիշկներ կ'գտնուին դեղարանը: Արքունի բժշկական վարժարանին ուսուցիչ վիրաբոյժ Տքդ. Նուրէտտին պէյ՝ բացի Ուր. եւ կիրակէ, ամէն օր ժամ 10 1/2—11 1/2, Կայս. Պալատան բժիշկ Տքդ. Մանուէլ պէյ Իւթիւճեան ամէն օր ժամ 7—9, Տքդ. Ռափայէլեան էֆ. բացի կիրակէ ամէն օր ժամ 5—7, Տքդ. Գարագոչ էֆ.՝ մասնագէտ ծննդական գործարանաց հիւանդութեանց՝ ամէն օր մինչեւ կէսօր, Գերմանացի Բրոֆ. Տքդ. Քրիսդոֆ՝ ամէն օր կէսօրէ վերջ կ'գտնուին, եւ Տքդ. Թէրզեան էֆ. ամէն ԲՇ. ԵՇ. եւ ՇԲ. կէսօրէ վերջ կ'դարմանէ կուրծքի հիւանդութիւնները: 15—1

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ՑՈՎՍԷՓ Թ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ որ հանրածանօթ է իր փորձառութեամբ, պատրաստ է իրեն դիմող յաճախորդներն, և մասնաւորապէս Կէտիք Փաշացիներն և Գումգաբուցիները գոհացնել դիւրամատչելի պայմաններով: Բաց ի ԵՇ. և կիրակի օրերէ, փափաքողք ամէն օր կրնան դիմել ձրիապէս խորհրդակցելու իրենց ակռայի հիւանդութեան և դարմանումի մասին: Դիմել Կէտիք Փաշա Էսիր Քէմալ փողոց թիւ 15, ժամ 4 էն 10 (Ը. Թ.): ԵՇ. օրեր կէսօրէ վերջ ակռաները ձրի կ'խնամուին, ակռաներ քաշուելով և լնուեր դարմանուելով: 8—8

ԴԱՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ որ կ'երբոնն է դպրոցական պաշտօնէից,—պատիւ ունի ծանուցանել Կ. Պոլսոյ և Գաւառաց Պատ. Թաղ. Խորհրդոց, Ուսումնական Խորհրդոց, Հոգաբարձութեանց և ամէն դպրոցական վարչութեանց թէ պատրաստ է ղրկել իրենց՝ դպրոցական պաշտօնեաներ.— Տնօրէն, Մասնագէտ-դասատու, Դաստիարակ-ուսուցիչ, Վարժուհի, և այլն ըստ պահանջման կազմական կանոնագրի և ըստ պայմանաց պաշտօնին: Պէտք է որոշակի իմացնել թէ ուղղուած պաշտօնեան ի՞նչ աստիճանի վկայագիր, ի՞նչ ճիւղերու հմտութիւն և ի՞նչ մասնաւոր հանգամանք ունենալու է, ի՞նչ պաշտօնի համար կ'ուզուի, ի՞նչքան թոշակ կրնայ վճարուիլ, և այլն, և այլն: Պէտք է նաեւ ղրկել ընտրելիին վճարելի մէկ ամսականն ու ճամբու ծախքն, և ի հարկին պայմանագիր կնքելու արտօնել Գործակալութիւնն: Խնդրանքին և առաջարկեալ պայմաններուն համեմատ, Գործակալութիւնն ընտրելիներ կ'առաջարկէ ի հաւանութիւն: Միւս կողմէ, Գործակալութիւնը Պատ. Դասատուաց կ'ընծայէ ամէն աջակցութիւն, կատարելով անոնց յանձնարարութիւնները: Անպաշտօն Ուսուցիչներուն և Վարժուհիներուն կ'հայթայթէ պաշտօն՝ իրենց կարողութեան և արժանիքին համեմատ: 10—2

ՎԻԳԴՈՐ ԴԻՐԻՆԿ ԵՒ ԵՂԲ.

ԲԵՐԱ, Nº 505—511 ԲԵՐԱ

50 % ԶԵՂՉ

Վիգդոր Դիրինկ և Եղբարց Բերայի մասնաճիւղն այսօրուընէ 1/13 Հոկտ. 97 ԴՇ. սկսեալ կանանց և աղջկանց զգեստեղինաց տարեկան վաճառումը կ'սկսի: Վերջին նորաձեւութեանց համեմատ և ընտիր կտաւներէ պատրաստուած փոքր և մեծ մանթօներ, քաղմիրէ եւ բըլիւշէ ժաքէթներ, բէլըրին, կոսաւէ, մետաքսէ և բէլիւշէ, պոլէրօ տեսակներ ու կանանց և աղջկանց համար պատրաստ հագուստներ: Ընթերցուհեաց կ'յանձնարարուի այցել այս մեծ վաճառատան Բերայի ճիւղն, և օգտուիլ առիթ էն: 25—18

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ՓԱՐԻԶ, 29 Նոյմ.— Զօր. Բէլիէօ կ'շարունակէ Տրէյֆիւսի գործին քննութիւնը: Այս առաւօտ հրամանատար Էսդէրհազի նորէն հարցաքննութեան ենթարկուեցաւ, բացատրութիւններ տալու Ֆիկառօի մէջ հրատարակուած նամակներու մասին, որք նախատական խօսքեր կ'պարունակէին ֆրանսական բանակին նկատմամբ. արդիւնքը խիստ գաղտնի կ'պահուի:

ՎԻԵՆՆԱ.— Լրագիրք ընդհանրապէս կ'գովեն կայսրը, Պատէնիի դահլիճին հրաժարականն ընդունելուն համար: Կը յուսան որ նոր նախարարութեան օրով քաղաքական կացութիւնը բարւոքի: Պառոն Կաւչ՝ որուն վերջնապէս յանձնուած է նախարարութեան կազմութիւնը, կ'շարունակէ բանակցիլ Երեսփ. Ժողովոյ զանազան կուսակցութեանց պետերուն հետ: Ընդհանրապէս կ'կարծուի թէ նոր նախարարութիւնը լոկ գործի դահլիճ մը պիտի ըլլայ:

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. քօնսօլիտէ Սէրի Դ. Օ. Ո.		24	03 1/8
Ամէնէն բարձր գին	»	24	04 1/2
Ամէնէն վար գին	»	24	02
Ռումէլիի երկաթ. գոց.	ֆր.	112	12 1/2
Ամէնէն բարձր գին		112	25
Ամէնէն վար գին		111	37 1/2

ԲԱՑՈՒՄ 18 Նոյեմբեր

Օսմ. Քօնս. Սէրի Դ. Օ. Ո.		24	03
Ռումէլիի երկաթուղի	ֆր.	112	—
Օսմանիյէ	»	—	—
Ռէժի	»	—	—
Օսմ. Պանքա	»	14	30
Քաէտի ժէնէրալ օթթօմ.	»	7	—
Երկրագործական Պանքա	»	9	—
Սօս. Օթ. Շանժ է Վալ. Ա. Ո.		3	66
Օսմ. Ապահ. ընկեր.	»	4	03
Թրամուէյ բաժնեթ.		697	20
» Ժուիսանս		245	—
Թրամուէյ պարտաթ.	ֆր.	497	—
Տէրքօսի ջուրի ընկ.	»	328	—
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	460	—

ՍԹԻԼԱՆՑ

Քօնսօլիտէ ութ օրուան Օ. Ո.		2	12 1/2
» մէկ ամսուան »	»	—	—
Ռում. երկ. ութ օրուան »	»	—	—
» » մէկ ամսուան »	»	—	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

20 Փրանքնոց	ղրշ.	87	11
Անգլիական ոսկի	»	109	35
Բօլ Էմբէրիալ	»	89	30
Քրիմից	»	51	10
Մէճիտիյէ արծաթ	»	107	38
Ռուպլի Թղթադրամ Օ. Ո.		8	53

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լօնտոն 3 ամիս	ղրշ.	109	1/4
Փարիզ 3 »	ֆր.	23	—
Ֆիօրին մանտտ	»	10	90

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՕՆՏՕՆ, 29 Նոյմ.

Օսմ. քօնս. Սէրի Ա.	Ա. Ո.	66	—
» » » Բ.	»	42	50
» » » Գ.	»	24	25
Դ.) բաց.	»	21	87
) գոց.	»	21	81
Փոխառութիւն Գաւառաց	»	83	50
» Օսմ. 3 1/2 %	»	97	50
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	13	43
Այտընի երկաթուղի	»	15	25
Եգիպտական Միացեալ	»	106	63
Անգլ. քօնսօլիտէ		113	75
Հելլենական 5 %	»	34	—
Մօնօբօլ հելլենական 4 %	»	36	—
Ռանթ » 4 %	»	27	—
Պուլկ. փոխառ. 6 % 1888	»	95	37
» նոր » 6 % 1892	»	95	—
Փոխան. Փարիզի վրայ	»	25	37 1/2
Դրամագլուխ	»	3	—

ՎԻԵՆՆԱ, 29 Նոյմ.

Փոխան. Փարիզի վրայ	ֆիօր.	47	70
» Լօնտոնի վրայ	»	120	10
Ռումէլիի երկաթուղի	»	61	80
Օսմ. Ռէժի	»	152	50

ՓԱՐԻԶ, 29 Նոյմ.

Օսմ. քօնս. Սէրի Դ.) բաց.	ղրշ.	22	05
) գոց.	»	22	05
» » » Բ.	»	—	—
» » » Գ.	»	24	60
Օսմանիէ	»	—	—
Ռումէլիի երկաթուղի	ֆր.	112	50
Օսմ. Ռէժի	»	326	—
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	588	—
Ֆրանս. Ռանթ 3 % Փ. Կ.	»	103	62
Քաէտի Լիօնէ	»	791	—
Պանք տը Բարի	»	867	—
Սուէզի բաժնեթուղթ	»	3266	—
Իտալական Ռանթ	»	95	57
Սպանիական արտաքին	»	61	40
Զէք Լօնտոնի վրայ	»	25	190
Դրամագլուխ	»	02	—

ՊԵՐԼԻՆ, 29 Նոյմ.

Օսմ. փոխառութիւն 1888	մարք	94	75
Ռումէլիի երկաթուղի	»	115	10
Անատ. երկ. պարտաթղթ.	»	92	50
Փոխ. Լօնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20	210

ՃՇՄԱՐԻՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

ՍԻՆԿԷՐ

ԼԱՒԱԳՈՅՆՆ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ
ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ Կ. ՆԷՅՏԼԻՆԿԷՐ
ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ Ի ԳԱՒԱՌՍ ԵՒ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

ԲԵՐԱ. — Մեծ-Փողոց Կալաթա Սէրայի Լիսէին դիմաց։
ՂԱԼԱԹԻԱ. — 1. Սինկէր խան, Թիւնէլի եանը։ 2. Գարաքէօյի մօտ թիւ 120, Շիշլի Թրամուէյներու կայարանին դիմաց։
ՊՈԼԻՍ. — Սուլթան Համամ թիւ 2։ Եւ Սուլթան Պայազիտ Թրամուէյի կայարանին դիմաց թիւ 13.

ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆ ԵՒԼՆ. ԼՈՒԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԳՈՐԾԱԾԵՑԷՔ

ԼԷՍՍԻՎ ՏԻՒ ԺԷՆԻՆ

ԺԱՄԲԻ ԵՒ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ
ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅԼՈՑ ՀԱԿԱՆԵԽՈՒՄ

ԿԱՐԵՒՈՐ. — ԼԷՍՍԻՎ ՏԻՒ ԺԷՆԻՆ ԹՆԱՒ ՉԻ ՄԱՇԵՑՆԵՐ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ 100,000,000 ԿԻԼՕ ՏԱՐԵԿԱՆ ՍՊԱՌՈՒՄ

ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ ԿԵՐՊԸ՝ ԽԻՍՏ ԴԻՒՐԻՆ՝ ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԳԷԹԻ ՎՐԱՅ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ

ՓՆՏՌԵՑԷՔ ամէն տեղ և ի մասնաւորի

ՊՕԼՍՈՅ ԿՈՂՄԸ

Փ. Սուրքենեան՝ կամուրջին գլուխը և Գասըը գիւղ.
«Պին պիր Չէշիտ» Պահճէ Գաբու.
Տեղարեան Գասապեան Պահճէ Գաբու.
» Մաննի՝ կամուրջին գլուխը.
Մահմուտ Փաշա Բիւրքճի խանի դիմաց թիւ 131 մազի ներկ ծախող Ա. Սողոմոնեանի քով։

ԲԵՐԱՅԻ ԿՈՂՄԸ. — Փոն Մարշէ.
«Էքոնոմիք» Սոսիէթէ Գօ-Օբէրաթիվ.
«Ալապուստէօզ» Բերա Մեծ Փողոց Թ. 311
Ընդհ. ներկայացուցիչք Արեւելքի
Հ. ԵՒ Ա. ԱՊԸՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
Թէհմիզճէ խան, Ստամպօլ

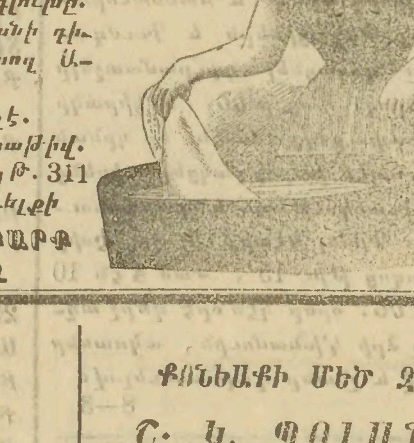

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ
ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ՄԱԶԻ ՆԵՐԿ

ԵԹԷ կ'փափաքիք հինգ վայրկեանի մէջ մօրուքնիդ և մազերնիդ սեւ կամ շագանակագոյնի փոխել, դիմեցէք Մահմուտ փաշա Բիւրքճի խանի դիմացը կարգը 131 թիւ Արամ էֆ. Սողանճեանի վաճառատունը։ Հոն տեղի մազի ներկի ջուրն անվնասութեամբ թերէ բաղադրուած է բնութիւ, և մազերուն առուած փայլունութեամբ, կակղութեամբ և գործածութեան դիւրութեամբ, փորձով հաստատուած է թէ մինչեւ ցարդ Եւրոպայի մէջ պատրաստուած ջուրերէն անմրցելի կերպով լաւ է։

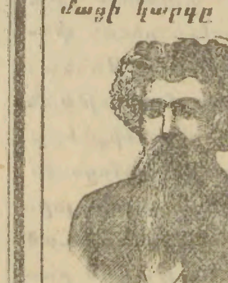

ՇԻՇ ՄԸ՝ ՎԵՑ ԱՄՍԵԱՑ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ԲԱՒԷ. — ԳԻՆԸ ՁԱՓԱՒՈՐ

Կեղծիքէն զգուշանալու համար միայն շիշը պարունակող տուփին վրայի ստորագրութեան և ծորէքայի ուշադիր եղէք։
Սոյն վաճառատան մէջ կ'գտնուի նաեւ սեւ մազերը գեղեցկացնելու համար ջուր, և մասնաւորապէս մազի բուզով խնամով պատրաստուած ներկեր՝ սեւ, խարտեաշ եւ շագանակագոյնի փոխելու։ 20—18

ԱԶԴ. — Ս. Ցակոբայ ազգային Անկելանոց - Հիւանդանոցի սեփականութիւնն եղող Բիւյի ընտրելագոյն տեսակէ 250 և 125 կրամ պարունակող թիթեղեայ տուփերու մէջ մասնաւոր խնամով պատրաստուած սուրճն արագահալ եւ անարատ ըլլալով, կ'խնդրուի պատուարժան ազգայիններէ որ բարեհաճին գործածել յօգուտ սոյն հաստատութեան մէջ պատսպարեալ բազմաթիւ անկելոց։
Հոգաբարձութեան կնքով կնքուած յատուկ պիտակը չկրող տուփերը կեղծ են։ Կեդրոնատեղի Ղալաթիա, Ակի Ճամի ճատտէսի, Զինճիրլի խանի կից, թիւ 70 մթերանոցն, ուր պէտք է դիմել մասնաճիւղ հաստատել ուզողներն եւ նախապէս պայմաններուն տեղեակ ըլլալու։ Գին 250 կրամնոց տուփի 3½ ղշ.
» 125 » » 1¾ »
Փափաքողք կրնան գնել սոյն սուրճէն ի սուրբ. նշանակեալ խանութներէ, ինչպէս նաեւ զանազան մանրավաճառներէ և ծխավաճառներէ։ Բերա, Մեծ փողոց, Հաճի Սարիմ աղայի 136 և 54 թիւ խանութներէ, Բանկալթի, ազատ Մէհմետ Դիֆթերտար, Օրթաքէօյ, Ֆէտաի Վիչէն աղա Քէֆէնճեան։ 15—15

ՄԻՀՐԴԱՏ
ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՀՈՎԱՆՈՑԱՎԱՃԱՌ
ՂԱԼԱԹԻՈՅ

Կ'ծախէ ճաշակաւոր եւ հաստատուն հովանոցներ՝ մետաքսէ և քուրդէ։ Կ'խնդրէ որ ծանօթք եւ բարեկամք եթէ հովանոցի պէտք ունենան, իրեն դիմեն։ Պատրաստ է գոհ ընել զիրենք թէ՛ ապրանքի լաւութեամբ և թէ՛ աժանութեամբ։ Հովանոցներու հինցած կերպասներն ալ կ'փոխէ։
Ղալաթիա կամուրջին դէմ Գումիւշ խանի անկիւնը։ 20—17

ՔՈՆԵԱՔԻ ՄԵԾ ՁՏԱՐԱՆ
Շ. Կ. ՊՈԼԱՆԱՔԻ
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ (ԵԳԻՊՏՈՍ)
Հիմն. 1884

Բարիզի քաղաքապետութեան քիմիական աշխատանոցը՝ ուղղութեամբ Բասդէօրի՝ վաւերացուցած է առողջապահական յատկութիւններն և անխարդախ համը։ Ի Լոնտոն պաշտօնական ցուցակներուն մէջ անցած է իբրեւ Զոռ Մաղոյն Գոնեաք։ 1894ին Եգիպտոսի ազգ. արուեստահանդէսին մէջ ի ցոյց դրուած քոնեաքներէն միայն այս քոնեաք ոսկի շքադրամ ստացաւ։
Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ, Պուլկարիոյ, Սերպիոյ և Ռումանիոյ.
33—50 ՅՐԻՏ ՖԵՐՔԷԼ
Պէօյիւք Թիմարէթ խան Պոլիս, թիւ 3

ՔԻՆԱՐՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվրբուլէ և Արեւելէ միջեւ ամէն երկու շաբաթ կանոնաւոր ճամբորդ շոգենաւ կը մեկնի

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ալճէրիա	7718	Սամարիա	3563
Քարոլիսիա	7718	Մարաթոն	2474
Սէրվիա	7391	Ալկիա	2306
Ուրանիա	7268	Սարակոսա	2169
Բավոնիա	5587	Թարիֆա	2243
Ափրոտիտէ	5517	Բալմիրա	2144
Լուզիտա	4809	Թրինիտատ	1899
Սայթիա	4557	Մորոքքօ	1855
Ալէբբօ	2143	Պրիթիշ Բուին	735
Բէսար	1876	Քարինթիա	5598
Սէֆալոնիա	1614	Սիլվանիա	5590
Փալասթինա	4845	Քամբանիա	12950
Փոթինա	4531	Լուքանիա	12958

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Չ. ՃՈԼԻ գործակատար
Ալթքափատուս խան, թիւ 4
Ղալաթիա

ՌՈՍԻԱ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 Մարտ 20 ին հաստ. Իրաւունք պետական
Ընկերութեան կեդրոնատեղին Պետերսպուրկ
Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մորսքայա 37
Ապահովագրութեանց ճիւղեր ՀՐԴԵՀ. — ԿԵԱՆՔ. — ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. — ԱՐԿԱԾՔ։

Ընկ. դրամագլուխ ամբողջովին վճարուած 10,000,000 ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար 67,000,000 »
1895 ի հասոյթք 25,000,000 »
1881 էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ 100,000,000 »

Ընկերութեան քննիչ ի Կ. Պոլիս Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ — Ղալաթիա, Բորսայէն վրայ (Հին Մուխթարեան թեղը) — Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ համար ԹԷՕՏՕՐ ՌԷԹԷԼԷՆ

ՀԱՄՊՈՒՐԿ եւ ՄԻՒՆԻԽ
ՄԻԱՑԵԱԼ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	ֆրանք	14,500,000
Պահեստի դրամ	»	21,173,000
Տարեկան հասոյթ	»	44,820,000

Ընկերութիւնս ՇԱՏ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՉԱՓԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրէ մթերանոցներ և բնակարաններ և ասոնց մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ, խիստ չափաւոր սակագիններով։
Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ
ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս Պահչէ-Գաբու, Անանիատիս խան, 12, 13, 14

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
ընդ մէջ ՀԸԼԻ, Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՕՏԵՍԱՅԻ

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ալպանօ	1069	Տօմինօ	937	Իտահօ	5540	Բօլօ	510
Ալէփփօ	3607	Տուրօ	2383	Ճունօ	1080	Րիալթօ	2229
Անճէլօ	1541	Տրաքօ	1713	Քլէօ	1053	Րինալտօ	1663
Արիօստօ	2377	Տիտամօ	504	Քօլպինօ	2307	Րօլլօ	1613
Գասսիօ	1822	Էկրօ	2464	Քօվնօ	1700	Րոմէօ	1789
Գորոտինօ	1264	Էլտորատօ	1520	Լէօ	1053	Րոզարիօ	18[illegible]
Գրալօ	1076	Էրատօ	1481	Լէփանթօ	2271	Սաֆօ	1113
Գըրինօ	841	Ֆիտօ	954	Լիվօրնօ	1643	Ցիբիօ	1735
Գօրինթալօ	4431	Ֆինլանտ	1828	Լորէնցօ	3191	Սիլվիօ	1193
Գէյրօ	1671	Ֆլամինկօ	849	Մալմօ	724	Սպէրօ	1200
Գալիլսօ	1337	Ֆրանչիսքօ	4582	Մարէնկօ	2273	Թասսօ	1328
Գամէօ	1244	Կալիլէօ	3060	Մարթէլլօ	3709	Թ. Ուիլսըն	1546
Գադօ	1094	Կիտանօ	1243	Միքատօ	3557	Թօպիօ	3827
Ջիքակօ	2729	Կօզօ	1011	Միլօ	1057	Թօլէտօ	1470
Սիտէրօ	1834	Կրացիօ	1695	Մոնթէպէլլօ	1735	Թորինօ	487
Գիլօ	2697	Հիլօ	775	Մուրիլլօ	2410	Ուրպինօ	2429
Գօլօր	4235	Հիտալկօ	1581	Նէրօ	1083	Վասքօ	1914
Գոմօ	1497	Հինտու	3720	Օհիօ	4100	Վօլօ	1289
Գօնկ	2906	Հորացիօ	3600	Օնթարիօ	4036	Վոլթուրնօ	2396
Գորսօ	895	Հումպէր	596	Օրլանտօ	1535	Եէտօ	1850
Տիտօ	4811	Իակօ	2354	Բալէրմօ	1637	Զէրօ	1200

Իտալօ շոգենաւը, նաւ. Ուտըըն, ընդհ. վաճառքով Հըլէն հոս հասած է։
Իտրօ շոգենաւը նաւ. Ուտ. ընդհ. վաճառքով այժմ կ'բեռնաւորի ի Հըլ, ուղղակի Պոլիս գալու համար։
Դիմել առ գործակալս Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՏ ՐԻՉՕ.
Թիւ 17-18, Բիւյիւք Միւմէ խան, Ղալաթիա

ՖՐԵՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ եւ ԸՆԿ.
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվրբուլէ և Արեւելք միջեւ բանող շոգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Վիքթորիան	10500	Ֆլավիան	3500
Ամէրիքան	10500	Էքիբշիրն	3500
Քէնտրիան	10500	Բրրժիըն	3000
Լանքաշիրիան	9000	Ալճէրիան	2500
Փիլատէլֆիա	9000	Արաբիան	3500
Գոլոմպիան	8000	Աթէնիան	2500
Ծորճեան	8000	Անատոլիան	2500
Պոստոնիան	8000	[illegible]	2500
Ֆիրէնցեան	8000	Լէտեան	2000
Ծալէֆնիան	3700	Մինեօ	[illegible]00
Վալոնիան	3700	Օրմրդ	800
Ֆլամինեան	3700	Լիպիտոն	800
[illegible]	3500		

Մոլտէնեան շոգենաւը, նաւ. Ուիլքի Լիվրբուլէ կ'ըսպասուի ընդհ. վաճառքով դէպ ի 1 դեկտ. (Ն. Տ.)։
Ամեն քի տէրերէն կ'խնդրուի իրենց ապրանքն յղել մաքսագրելու կամ Ղալաթիոյ մաքսատունն հանելու համար իրենց հրաւէրագիրը ղրկել չդեմնալու ժամանակէն 24 ժամ առաջ։
Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՈՆՏԷՆ
Մէնտէս Ալիւփաշա խան, թիւ 1
Ղալաթիա

ԱՐՁՈՆԱՏԷՐ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
ՏՊԱՐԱՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ» ՕՐԱԳՐՈՑ
Կ. Պոլիս, Նօ 38, Պապը Ալի Ճատտէսի

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի. (26)

ՔԱՍԻՄ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ

ՎԷՊ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Եւ այս բանակցութեան մէջ կինոյ մը ընկերակցութեամբ ներս մտաւ Մարիամ, ու տեսնելով որ ամէնուն աչքերն իր վրայ կ'յառին, շուարեցաւ մնաց. Մինէվվէրի հրաման՝ի՛նչ էր, նախ ո՞ր ոտքը պիտի նետէր, ո՞յը թէ ձախը... Զրահինք մը ողողեց կուսական ճակատն ու արուեստական քայլերով որ բոլորովին չտեսութիւն կ'հոտէին սկսաւ կարգով բարեւել հիւրերը։ Ցակոբէկ իր մասին շատ գոհ պիտի ըլլար եթէ ժամ մը երկու ժամ յանգայէր և կամ բոլորովին տեղի չունենար այս ձախող տեսակցութիւն, ու ինքը Մինէվվէրէն ստացած պատուէրութիւնով մեկնէր տուն։ Ի՞նչ ընէր այս աղջիկը. ներկայացուցիչն նկարագրած, երկան պօյլու, պօյլութի, ձկան գլխուկ աղջիկն ո՞ւր, այս թուխ, տձեւ, անտաշ մսի կտորն ո՞ւր. Թադէկ աղան անշուշտ կերպով տեսած էր շուկան, տարիքն առած մարդ, ծեր մարդ, բնական էր որ տգեղ երեւնար՝ աչքին, բայց Մարիամ հիմայ ըրած հանել կոխաւ խաֆած հօրը, տգեղութեան կողմէ։ Մեծկակ դըրամօժիտով ամուսնանալու ըլլալէ ի վեր, մէկ երկու հարիւր ոսկի տըւող տգեղ աղջիկներու երամակ մը տեսած եւ ամէնքն ալ ակւային զարկած էր, բայց անոնք տգեղութեան հետ մէկտեղ, գոնէ քօքէթութիւն մը, չքնաղութիւն մը, փափկութիւն մը և կամ ուրիշ ոևէ հըրապոյր մը ունէին իրենց մէկ երկու հարիւր ոսկիին հետ, որ կրնար ընդունիլ տալ զիրենք ոևէ արժանաւոր հրապարակէ։ Հապա ասոր ի՞նչն առնելու էր, որ գոնէ սպասուհիի մը չափ ալ ընկերական առաւելութիւններուն տեղեակ չէր։

Թադէոս տուտուն կը հեղնելով Ցակոբէկին Մարիամէն ստացած աննպաստ տպաւորութիւնը։

—Խօսուրի մի՜ հոգ, աղջիկնիս թոյ է, հայրը շատ սրխը պահած է զինքը. անանկ մարդու մէջ չի հաներ. «Ես աղջիկս երեսին մեռնովը տիրոջը թէյիմ ընեմ տէ՛ անանկն ալ ինչպէս կ'ուզէ անանկ թող թերպիեէ ընէ» կ'ըսէ։

—Աղէկ ալ կ'ընէ, պատասխանեց Փուլիկ չեղոք գիրք մը պահելով, հիմակուան աղջիկներն ալ ի՞նչ են կ'ուէ՞ն, մենք ալ աղջիկ էինք, զահէր ախպարնիս հետերնիս չըլլար նէ ամենս դուրս չէինք կրնար նետեր։

—Նա՞հ, մէկն ալ տեմելինս է, ըսաւ Մինէվվէր, գիմացի տան պատուհանը ցուցնելով, ուր քանի մը աղջիկներ ամենայն հետաքրքրութեամբ աղջիկտես եղողները կ'դիտէին։

—Ի՞նչ աչքերնուդ լուսը քէօռնայ, ըսաւ Թադէոս դէպի նշանակուած պատուհանը դառնալով, ընտո՞ր ալ ծիգ սուրալ պաներ են, երանի՛ նմօթ ըսած պանը չկայ։

—Առտուանց տեսոր իրենկուն են բէնեճերէն են, եա տուրը, որի՞ն տուրը մարդ եկաւ, ո՞վ ինչ կ'ընէ կոր, պաշխա պան չունին։

Թադէոս տուտուն նկատելով որ Ցակոբէկ բնաւ չի խօսիր.

—Ցակոբէկ աղա, ի՞նչո՞ւ ասանկ ծանըրց ծունցուկ նստեր ես. պան մ'ալ դուն խօրալէ տէ մենք մտիկ ընենք, ըսաւ։

—Ի՞նչ խօրալեմ,պաշխա սխանեց Ցակոբէկ, դուք կնիկ մարդէս խօսեք կոր ես ալ մտիկ կ'ընեմ կոր։

Մինէվվէր նշանակալից ձեւով մը.

—Այլահայլէմ քի սիրտը կ'նեղուի կոր, նկատեց։

—Ատ ի՞նչ խօսք, ըսաւ Ցակոբէկ փութկոտ հերքումով մը, ասանկ ազնուական տան մը մէջ մարդուս սիրտը կ'նեղուի՞։

—Շնորհակալ ենք պատասխանեց Մինէվվէր, ան ձեր գթութիւնն է որ ասանկ ըսել կու տայ։

—Իսկիւտար չատ կուգա՞ք։

—Է՛, երկու երեք տարին հեղ մը։

—Ընտո՞ր է Խասգեղին հետ։

—Ամէն տեղ աղէկութիւն մ'ունի։

—Չէ՛, Խասգեղ պաշխա տեղ է, ողորմած հոգի ախպօրս հետ հեղ մը գացինք, չիտակը զատուիս չեկաւ։

—Իշալլահ ասկից ետքը շատ կ'երթաք կուգաք, ըսաւ Թադէոս։

—Իշալլահ, կրկնեցին Մինէվվէր եւ Փուլիկ մէկէն։

Իսկ Մարիամ որ ներս մտնելէն ի վեր բարեւ բռնած կ'կենար, մօրուին մէկ ակնարկին վրայ մէկ մէկ սիկառէթ հրամցուց հիւրերուն, եւ կամաց կամաց քաշուելով ըսկըսաւ քիչ շատ հիւրամեծար աղջկան ձեւեր ստանալ։ Փուլիկ հանըմ ուշի ուշով կ'զննէր անոր ամէն մէկ շարժումներն ու բնաւ աչքէ չէր վրիպեցներ աստիճանաբար ըստացած փոփոխութիւնները։ ... ոսկիով արհամարհելի աղջիկ մը չէր թուեր աչքին Մարիամ, և կ'յուսար որ խոլէ մօր մը ձեռքէն ազատելով կրնայ ամէն բանի վարժուիլ ու պարտաճանաչ ամուսին մ'ըլլալ եղբօրն համար. գեղեցկութեան խընդիրը կ'մնար, ան ալ մեծ կարեւորութիւն պէտք չէր ունենար եղբօրն աչքին, քանի որ անպատճառ 4-500 ոսկի կ'ուզէր գործերն ընդարձակելու համար։ Փուլիկ հեռատես կին էր, և գիտէր որ Ցակոբէկին պէս նիւթական միջոցներէ զուրկ խանութպանի մը այսչափ դրամով ասկից աւելի աղէկ աղջիկ չեն տար, և եթէ Մարիամ ալ 400 ոսկիով հարս տալ կ'ուզէին, ուրիշ նպատակով չէր, եթէ ոչ օր առաջ անոր ներկայութենէն ազատելու և տանը մէջ բնական եղող անհամաձայնութեան վերջ տալու համար։ Առաջին տեսութեամբ գատած էր Մինէվվէրն ու անմիջապէս կատահած, անոր Ցակոբէկին նկատմամբ տածած զգացումներն։ Այս ստորին խմորէ չինուած կին որ հակառակ վրայէն բուրած ռամկութեան, ազնուականի հովեր առնել կ'նկրտէր, չգիտնալ կ'ազդէր Փուլիկին իր արուեստակեալ ձեւերովը, կեղծ դիրքովը ու տանտիրուհիի պերճութիւնովը, որոնք բնաւ չէին համապատասխաներ հագած անպատշաճ զգեստներուն, թեթեւ արգուզարդին, պչրոտ շարժումներուն ու մանաւանդ... Ցակոբէկի ուղղած գաղտագողի ակնարկներուն, ակնարկներ՝ որոնց տակի թաքուն նըպատակը բնաւ չէր կրնար վրիպիլ Փուլիկ հանըմի նման խելահաս տիկնիի մը տեսութենէն։

Եւ այս նկարագրին տէր խորթ մօր մը ձեռքին տակ Մարիամին ինչ տեսակ նահատակութեան ենթարկուած ըլլալն երեւակայելով, արգահատանքի, գութի զգացում մը կ'շարժէր աղջիկ Փուլիկի մեհ սիրտն, և այս զգացումներով տոգորուած.

—Մինէվվէր հանըմ, ըսաւ, հրաման ընէիր տէ Մարիամը քովերս գար նստէր։

—Ի՞նչ կայ, Փուլիկ հանըմ, ամէն օր մեզի չէք գար կոր եա՛, աս օր ալ թող քիչ մը ոտքի վրայ կենայ տէ վազը նստի, պատասխանեց Մինէվվէր։

—Չէ՛, շնորհակալ ենք, կրկնեց Փուլիկ, աւելի աղէկ չըլլա՞ր որ գայ տէ ասնկ քովս նստի նէ։ (Շար.)